

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הпедagogי
אגף א' מוסדות חינוך
האגף לחינוך קדם יסודי

**תכנית ביןימים
ליישום נושאים נבחרים בתחום החינוך
לאמנויות בגיל – הרך**

תוכן עניינים

3	חינוך מוזיקלי, ד"ר יעל שי מפמ"ר למוזיקה
4	רعيונות מרכזים
5	מטרות, תוצרים מצופים ויישום הפעילות המוזיקלית בגין
6	שילוב המוזיקה בח'י היום יום בגין
9	רשימת תקליטורים ופעילויות מוזיקליות לגיל הרך: א. זמר עברית ב. מוזיקה קלאסית מערבית ג. מהמורשת היהודית ד. ג'אז, מוזיקה פופולרית ומוזיקה קלה
10	
14	
21	
23	
25	אמנות המחול, הגב' נורית רון מפמ"ר מחול
26	אמנות המחול בגין הילדים
27	תכנים והישגים מצופים
28	נשאים וראשי פרקים להוראה
28	הצעות לפעילויות במחול
29	מסורת של מחול אתני בישראל
30	סיפורи בלט
31	תיאטרון - ד"ר נעמי יפה, מפמ"ר אמנות ותיאטרון
36	הגדרת תחום התיאטרון בחינוך
36	צפייה – הצגה בתיאטרון ואירוע תיאטרוני
36	לפני ואחרי צפייה בהצגת תיאטרון פעילות 1 ו- 2
38	התנסות – מימוניות ותהליyi היצירה בתיאטרון - 3 פעילות סדניות
38	הישגים מצופים
35	אמנות הקולנוע והטלוייזיה - הגב' דורית באליין, מפמ"ר קולנוע ותקשורת
36	מטרות על ומטרות אופרטיביות
36	עקרונות מובילים באמנות הקולנוע
36	מפגש של ילדי החינוך הקדם יסודי עם אמנות הקולנוע והטלוייזיה - צפייה / הפקה
37	תהליyi למידה – רצינאל
38	רשימת סרטים מומלצת – מדובבת עברית
39	רשימת פעילות מומלצת הקשורות בצפייה ובהפקה
40	נספחים:
41	נספח מס' 1: רשימת חומר הוראה ולמידה של האגף לתוכן ופיתוח תוכניות לימודים
42	נספח מס' 2: רשימת תקליטורים מומלצים
43	נספח מס' 3: רשימת הצעדיות לגן: מוזיקה, מחול ותנוועה, חינוך לאמנות, תיאטרון קולנוע וטלוייזיה

חינוך מוזיקלי

ד"ר יעל שי, מפמ"ר למוזיקה

**רעיונות מרכזים
מטרות, תוצרים מצופים ויישום הפעילויות בגין
שילוב המוזיקה בחיי היום יום בגין
רישימת תקליטורים ופעילותויות מוזיקליות:**

- א. זמר עברי**
- ב. מוזיקה קלאסית מערבית**
- ג. מהמסורת היהודית**
- ד. ג'אז, מוזיקה פופולארית ומוזיקה קלה**

צורות כתיבה:

יהודית פינקיאל, מדריכה ארצית למוזיקה לגיל הרך
לאה מרצל, מדריכה ארצית למוזיקה לגיל הרך
טובה שמואלי, מפקחת ארצית לאמנויות לגיל הרך

ד"ר יעל שי, מפמ"ר מוזיקה

חינוך מוזיקלי לגיל הרך

מחקרים רבים מדגישים את מקומה של המוזיקה ואת תרומתה בעיצוב אישיותו של הילד. באמצעותה, ניתן לטפח גם זיקה לערכים חברתיים ותרבותיים, תוך מתן כבוד למקומו של הילד ולמיומו במרכז החינוך המוזיקלי.

החינוך המוזיקלי מאפשר אפשרות טובה יותר לחינוך כאשר שורשיו נועצים בגיל הרך. המוזיקה, כתרבות תרבותית ייחודי, משמשת כר נרחב לפיתוח היכולות והקשרים הבסיסיים של הילד, תוך שילובם של היבטים רגשיים, קוגניטיביים ופסיכומוטוריים. לפיכך, בגיל זה יש להשיקע את המירב ואת המיטב על מנת לבנות יסודות יציבים ואיתנים להמשך התפתחותו של הילד בעתיד.

לאור כל אלה, יש להציב את המוזיקה בלב ליבה של תכנית הלימודים בגין הילדים ולהטמעה כחלק אינטגרלי ממנה.

РЕУИОНОТ МАРЦДИМ

1. האזנה

צלייל המוזיקה הנקלטים על ידי החושים עשויים להציג את הדמיון, לעורר את הרגש ולהזמין את המאזין למעסע מרתק ומהנה בעולם הנוצר מכוח היצירה המוזיקלית. האזנה לצירויות מוזיקליות מסוימות ובסוגיות שונות היא אחת הפעולות התרבותיות המשמעותיות והנפוצות ביותר בחברה בתZNנו. מגיל צעריך מאוד נחשפים הילדים למוזיקה אשר מגיעה אליהם דרך אמצעי התקשרות, אמצעי הקלה אלקטронיים, קונצרטים, אירועים משפחתיים וקהילתיים ועוד. רפרטואר מוזיקלי אינטוי ומגוון מהווים תשתיות לכל התנסות מוזיקלית והוא הליבה של מכלול האמצעים לפיתוח המוזיקליות של הילד. ההשתתפות בكونצרט מהווה את גולת הcorner של האזנה למוזיקה באמצעות חוויה לימודית שבמסגרתה נחשפים הילדים למוזיקה חייה; הם שומעים ורואים את הקולות ואת הצלילים.

2. שירה

הڪול הוא כלי בייטוי אישי וייחודי המשמש את האדם כל ימי חייו באופןם שונים. תקופת הילדות המוקדמת ידועה כקריטית בההתפתחות השירה. המנגע הקולי של הילד עדין מצומצם ואיכות שירותו מושפעת מן האיכות הקולית של המודלים אליום הוא נחשף בהאזורנה לביצוע חי ובmozika מוקלטה. המורה למוזיקה והוצאות החינוכי של הגן אמרים לשמש לו מודל לחיקי בדיבור שירה. על מנת ליצור דגם קולי אינטוי יש לפתח ולטפח את הפקט הקול בנסוף, חשוב לבחור רפרטואר איכותי של שירים בעלי מרכזים מוזיקליים תואמים את גיל הגן (כמו מנעד מצומצם, ותמליל ומקצב שניתניים לביצוע מדויק). מודל קולי אינטוי של שירה ובחירה מתאימה של שירים יהוו אשנב לפיתוח שירה נקייה וב吐חה כמו גם ذיכרון מלולו ומוזיקלי והבעה מוזיקלית רגשית.

3. נגינה

הנגינה מהויה מקור להנאה ולסיפוק ודורשת מן הילדים מאיץ ורכיב לשם השגת תוצר טוב. אלטור אישי וקובוצתי בכל נגינה בעלי איכות צליילית גבוהה מפתח הערקה אסתטית ומאפשר הבעה רגשית ופיתוח יצירתיות. חשוב שהילד יחשף לצליילים מגוונים המופקים מכלים באיכות הטובה ביותר. הנגינה בצוותא דורשת מהילד איפוק והמתנה וمفחתה בו את היכולת לדוחות סיפוקים מיידיים וליהנות מהמאיץ המשותף של נגינה בקבוצה מחד ושל מוזיקלי אישי מאידך.

מטרות

- לימוד והכרת עקרונות ומושגים מוזיקליים בסיסיים.
- הכרת יצירות מוזיקליות מתקופות שונות ובסוגנותות שונות מהתרבות היהודית והישראלית ותרבות העולם.
- פיתוח המיומנויות המוזיקליות השונות באמצעות תחומי המוזיקה השונים.
- יצירת זיקות גומליין בין תחום המוזיקה ובין עולמות תוך אחרים.

תוצרים מצופים

מהילדים:

- הילדים יכירו רפרטואר מגוון של יצירות בסוגנותות שונות.
- הילדים יכירו אוצר שירים מהתרבות הישראלית והיהודית.
- הילדים יפתחו מודעות לשירה אסתטית.
- הילדים יאדרו למוזיקה ויבשו עצם בדרכים שונות במסגרת חייה קוגניטיבית ורגשית.

מהמורה למוזיקה:

- המורה למוזיקה תלמד עקרונות ומושגים בסיסיים בתחום המוזיקה.
- המורה למוזיקה תשלב רפרטואר מוזיקלי איכוטי של יצירות ושל שירים.

מהגנטה:

- הגנתה תבצע ותחזק את הפעולות המוזיקליות שנלמדו על ידי המורה למוזיקה.

מההורים:

- ההורים ישולבו באירועים מיוחדים בגן, כגון: קבלת שבת, יום הולדת, יום המשפחה, קונצרטים ועוד.

ישום הפעולות המוזיקליות בגן

א. שיעור מוזיקה באחריות המורה למוזיקה
המורה למוזיקה, האמונה על התחום המקצועית, תפתח ותחזק את המיומנויות המוזיקליות ותטפח את הידע המקצועי - באזנה, בשירה ובגינה - בהלימה לתכנית הלימודים בגן.

עקרונות מנהים

- לשתף פעולה בבניית תכנית הלימודים במוזיקה בגן.
- לשתף פעולה במהלך השנה בפעילויות חינוכיים ומקצועיים.
- ליזום ביחיד מספר אירועים מוזיקליים מיוחדים במהלך השנה.

ב. פעילות מוזיקלית באחריות הגנתה

הגנתה תשלב את מקצוע המוזיקה בסדר היום השוטף של הגן במליאה ו/או בקבוצות קטנות. היא תחזק את ההתנסויות השונות: האזנה, שירה, נגינה, תנעה, הסמלה ורישום, ובנוסף, היא תקשר ותשלב את תחום המוזיקה עם עולמות תוךן ועם תחומי ידע הנלמדים בגן. יש להציג את חשיבות שיתוף הפעולה בין הגנתה לבין המורה למוזיקה: הגנתה, שmobילה את תכנית הלימודים בגן, תשלב את המורה למוזיקה בבניית תכנית הלימודים השנתית, ותמשיך את דרכה בפעילויות היום-יומית בגן.

עקרונות מנהים

- לשלב את המורה למוזיקה בבניית התכנית השנתית בגין.
- להשתתף בשיעורי המוזיקה באופן סדר ופעיל.
- לחזור עם הילדים על החומרם שנלמדו בשיעור המוזיקה.
- לפתח רעיונות חדשים בעקבות החומרם שנלמדו בושא המוזיקה.
- לפתח כשרים ויכולות למידה אצל הילדים באמצעות המוזיקה: טיפוח שפה, יכולת ריכוז, פיתוח יצירתיות, פיתוח מוטורי, קשר בין-אישי ועוד.
- לשלב את המוזיקה בחגים ובאירועים מיוחדים בגין. חשוב שתכני החגיגות, בכלל זה הופעת הילדים, יהיו תוצר טבעי והמשכי של תהליכי הלמידה.

ג. פעילות מוזיקלית עצמאית של הילדים במרכז המוזיקה בגין

למידה עצמאית מאפשרת לגילות ולפתח קולות וצללים מסוימים, יוצרת קשרים חברתיים, ומפתחת את מודעותו של הילד ללמידה. למידה עצמאית זו מפתחת קשרים חברתיים, משפרת תקשורת בין-אישית, מחזקת הרגלים בין הילד ובין הסביבה החברתית והפיזית ומאפשרת ביטוי אישי עצמי של הילד. למידה מסוג זה בסביבה לימודית מתוגדרת מעודדת אסטרטגיות למידה שונות. אסטרטגיות למידה אלה ניתנות לפיתוח באמצעות תיווך שוטף וייעיל מצד הגננת.

עקרונות מנהים

- לתת מקום להבעה אישית ולביטוי חופשי.
- לעורר את הסקרנות למגוון כל נגינה ולדרכי הפקת האليل.
- לפתח טעם אישי באמצעות פעילויות מוזיקליות מגוונות.
- לעודד קשרים של לומד עצמאי.
- לפתח קשרים חברתיים: יוזמה, בחירה, שיתוף חברים ועוד.
- לפתח מודעות לקביעה ולשמירה על כללי התנהגות (כמו ילדים משתתפים בפעילויות במרכז, מי בוחר את המוזיקה המשמשת, מי מנהה את הפעולות וכו').

הקמת מרכז מוזיקה

ארגון מרכז מוזיקה אסתטי ומאתגר מעודד את הילדים לפעילויות חופשיות ומגוונות. כדי לאפשר לילדים להאזין למוזיקה שהוא מעדיף, לשיר שיר מוכר ואהוב, להתנסות באלוורן קולי, כל ותונועתי, חשוב להקפיד על הכללים הבאים: לבחור מקום מתאים ומרוחק; לעצב ולקשט את המקום; ומעל הכלול - לציד את המרכז בצד מוזיקלי איקוני מתאים למשתמש הצעיר (מערכת שמע, כל נגינה, תקליטורים, אביזרים רלוונטיים ועוד).

שילוב המוזיקה בחיי היום-יום בגין

ילדים מגיבים למוזיקה באופן ספונטאני וראשמי. הם נהנים להאזין, לנوع, להפיק צלילים ולהشمיע קולות שונים. זאת ועוד, למוזיקה כשפה תקשורתית, יש את היכולת לצד קבוצה וליצור תחושים אחדות המעצימה את הרגשות ואת ההתלהבות. גונה הרב מאפשר הזדהות ועושר תגבותי. כך יכולים הילדים לגנות ערנות בהאזנה לקטע מוזיקלי מסוים, להירגע בעת האזנה למוזיקה שקטה להנוט ולשמוח בעת נגינה חוזרת של קטע מוזיקלי מוכר ואהוב. ככל שנותם באהזנה לסוגנות מוזיקליים שונים במהלך יום הפעילויות בגין, כך עמוק וنعمים את החוויה המוזיקלית של כל ילד וכל כפרט ושל הילדים כקבוצה.

1. מפגש בוקר

סדר היום בגין מתחילה בדרך כלל במפגש בוקר המਸמן את תחילתו של יום. הוא כולל את כל כתת הגוף ומטבעה בהנחיית הגננת. פעילות מוזיקלית המבוססת על האזנה, נגינה או שירה

מאפשרת מעבר רך ומהנה אל תוך הפעולות השוטפת בגין כמו גם מעכימה ומעשירה את חווית המפגש.

ה策ות לפעילויות:

- להאזין למוזיקה רגועה ולהנחות את הילדים לנوع בהנאה על פי צלילי המוזיקה.
- להאזין למוזיקה קבועה ולבצע חיים גוף על פי צליליה.
- לשיר בצוותא שיריו בוקר.
- לבקר את הילדים באופן אישי בברכת "בוקר טוב" על פי מקצב קבוע ובאנטונציות שונות: "בוקר טוב לענת... וכך".
- למד את הילדים, לפחות לשבעע, שיר חדש מתוך התוכנית "זמר עברי לגן", שיר המתאים לנושא האקטואלי הנלמד בגין.

2. יום הולדת

חוויות יום ההולדת היא אירוע ממשמעוני ליד החוגג ולשאר ילדים הגן. ביום זה חשוב שהילד ירגש שהוא במרכז - מלבד ההורים (במידה שהם מודמנים), מלבד חבריו ובמיוחד לגבי עצמו. כדי להעיר, לרענן ולגאון אירוע זה, המתקדים מספר פעמים בשנה בכל כיתה גן במתכונת קבועה, מומלץ לקיים תהליך מקדים עם כל ילד. בתהליך זה יש לגלות מה מייחד את "חנן השמחה" ובכך להפוך את החגיגת לארוע מיוחד ואישני. מוצע שהמתכונות תישאר קבועה אך השירים והיצירות המוזיקליות כמו גם התנסויות השונות בכל פעילות ישתנו בהתאם לילד החוגג, "כי כל אחד הוא מיוחד ואין שני לו".

ה策ות לפעילויות:

- הילד החוגג יבחר 3–4 שירים ויצירות מוזיקליות באמצעותו הוא יפעיל את הילדים בגין.
- הילד החוגג יבחר את סוג ההתנסות עם כל שיר ויצירה (תנועה, ריקוד, שירה, נגינה) ויהיה מנהה הפעילות.
- הילד החוגג יהיה שותף לתכנון הפעלת ילדי הגן בכל שיר או יצירה שיבחרו לחגיגת.
- בחירת השירים לחגיגת תהיה מושא רפרטואר השירים בחוברת "זמר עברי לגן".
- במהלך החגיגת ישירותו הילדים שיר יום הולדת בשירה יפה, ללא הקלה.

3. קבלת שבת

המסגרת הקבועה של קבלת השבת בגין חשובה מאוד לילדים; היא יוצרת את הקשר הבין דורי ונוטעת שורותם של שייכותם לעם ולמורשתו. נושא השבת נלמד ונרכש בגל הרק בעיקר בדרך חוותית. השירים הם חלק בלתי נפרד מחוויה זו והם מזמינים מפגש עם התרבות הישראלית ועם מגוון המסורות של קהילות ישראל.

ה策ות לפעילויות:

- לפתח את קבלת השבת בשיר קבוע אשר במשך הזמן יהווה סימן פתיחה מוסכם.
- לשלב שירים מתוך התוכנית "זמר עברי לגן".
- לגאון את השירה בשירים מסורתיים מתוך הרפרטואר של קהילות ישראל השונות.
- לשלב פעילויות בנגינה ובריקוד.
- לבחור מבין הילדים "חנן שבת" או "כלת שבת", אלה יבחרו שיר שבת שנלמד בגין וישתפו את הילדים בפעילויות מתאימה בשירה, בנגינה או בריקוד.
- להזמן לגן, מיד פעם, הורים או סבים וסבתות שיבצעו שירים מבית אבא בנגינה ו/או בשירה.

4. יום המשפחה

המשפחה היא הסביבה הפיזית, החברתית והתרבותית שבה גדל הילד. המוזיקה توופסת מקום מרכזי וחשוב בה והוא מסמלת, יותר מכל, את מושחתה ואת תרבותה. נהגים לחגוג את יום המשפחה בגין חדש שבט אך רצוי לעסוק מראשית השנה ובמהלכה בנושאים הקשורים ליום זהה. בחגיגת יום המשפחה משתתפים, בדרך כלל, ההורים ובני משפחה נוספים.

ה策ות לפועלות:

- לעסוק בגין נושא "שירים מבית אבא", נושא שייחד אירע זה בגין. חשוב לעודד את ההורים ואת בני המשפחה להביא לבן, במהלך כל ימות השנה, רפרטואר שירים ממורשתם ומרתבוותם.
- לעורך שירון בגין הכלול שירי ילדות מבית אבא.
- להזכיר עם הילדים או עם ההורים הצגה מוזיקלית לקראת יום המשפחה.
- להקדיש את יום המשפחה לנושא מיוחד (למשל "חחתונה בקהילה שליל") ולהזכיר שירים, ניגונים וריקודים המתאימים לנושא.
- לשיר בצוותא עם בני המשפחה שירים ליום המשפחה מתוך התכנית "זמר עברית לבן".

5. מס' סיום

מסיבת הסיום מסמלת סגירת מעגל - מעגל השנה - ומציינת בצורה חגיגית נקודות משמעותיות; את שלבי הגדילה וההתבגרות, את סיום תהליך הלמידה השנתי, את הפרידה מהגן (לעתים גם מהגננת ומזכות הגן) ואת היציאה לחופשת הקיץ. ראוי שתוכן המסיבה יבטא דברים אלה באופן עמוק, תמציתי, חוויתי ומרגש. למוזיקה תפקיד חשוב ומרכזי במסיבה וחשוב שהשירים והיצירות המוזיקליות ייבחרו (במידת האפשר יחד עם הילדים) מתוך הרפרטואר שנלמד במשך השנה.

ה策ות לפועלות:

- להחליט מראש על נושא המסיבה ("סיום השנה"; "חגי השנה"; נושא מרכזי שנלמד השנה, כמו: "שירי נעמי שמר" וכו') ולהתאים לנושא זה את השירים והיצירות המוזיקליות שיוצגו בה.
- להזכיר שירון מאיר על ידי הילדים מתוך התכנית "זמר עברית לבן" ולשיר את השירים בצוותא עם ההורים במהלך המסיבה.
- לשחזר פעילות בשירה, בנגינה ובריקוד מתוך הפעילויות שנלמדו במהלך השנה ולהציגן בפני ההורים.
- להזכיר קלטה עם השירים והיצירות שנלמדו במהלך השנה, על פי בחירת הילדים, ולהגישה כזיכרון להורים בסיום המסיבה.
- להזכיר תיק אישי לכל ילד הכלול רישומים בעקבות יצירות מוזיקליות ושירים שנלמדו במהלך השנה ולהגישו כשי להורים.
- לסיים את המסיבה בריקודי מעגל וזגות עם ההורים לצלילי שירים ויצירות מוזיקליות מוכرات ואהובות מן הרפרטואר המוזיקלי שנלמד בגין.

רשימת תקליטורים ופעילותות מוזיקליות לגיל הרך

רשימת התקליטורים כוללת יצירות מוזיקליות מסוגנותות שונות: א. **זמר עברי** שאוצר בתוכו את מורשתנו ואת עיקר הוייתנו כאן בישראל; ב. **מוזיקה קלאסית** מעורבת על מגוון סוגנותיה (מתקופת הבארוק ועד ימינו); ג. **מוזיקה של קהילות ישראל** השונות שמקפת את המארג החברתי הרב-תרבותי במדינת ישראל; ד. **ג'אז, מוזיקה פופולרית ומוזיקה קלה** המוטיפים נדבר חשוב לסוגנות המוזיקליים.贊'אנר זה מרחב את הרפרטואר האיש של הילד ומפתח פתיחות, סובלנות וスクנות לגבי הלא מוכר.

בחירת התקליטורים נעשתה על פי הקריטריונים הבאים: הערך האמנותי והתרבותי של היצירות;aicות הביצועים וההקלטות של היצירות; אורך הקטעים המוזיקליים, לרוב עד שלוש דקות, קטעים ארוכים יותר עלולים לגרום לחוסר עניין בקרב המאזינים הצעירים.

עקרונות מנהיים כלליים

- להתאים את השירים ואת היצירות לילד הגן.
- לעסוק ביצירה המוזיקלית מזוויות רבות ושונות כדי להעשיר את החוויה המוזיקלית ולהפוך את הלימוד למשמעותי יותר.
- לגונן את רפרטואר השירים ואת רפרטואר היצירות על פי תקופות, מלחינים, יוצרים ומבצעים.
- להעמיק את הידע של הילדים על מקור השירים ועל יוצרי השירים כמו גם על היצירות.
- לעודד השתתפות פעילה של ילדים הגן בתנועה, בשירה, בנגינה, ברישום ובמשחק.
- לעודד ביטוי אישי אצל כל ילד וילד, באמצעות פעילותות מוזיקליות, זאת כדי להפכו לאדם עצמאי, בטוח ויצר.

א. זמר עברי

הזמר העברי מஹוא את אחת מאבני הדרך המרכזיות של המורשת התרבותית הישראלית. אוצר השירים שבו מஹוא תשתיית תרבותית משותפת לכל ילדי ישראל, תשתיית המעמיקה את הרצף והקשר הבין דורות. השירים מזמן חוויה לימודית,عشירה ומגוונת, בתחום השפה והמוזיקה תוך מתן דגש על טיפוח השירה בצוותא. חשוב לשמר את מורשת הזמר העברי במסגרת החינוך ומחוצה לה ולהנחלתה לדורות הבאים החלמן הגיל הצעיר ביותר.

רשימת התקליטורים

שם התקליטור	הוצאה	פרטים
1. אוסף הילדים: 5 התקליטורים + ספר שירים (170 שירים): א. יונתן הקטן (שירים לפעוטות) ב. עוגה עוגה (שירי הפעלה ומחזק) ג. איזה יום שמח (שירים לימי הולדת ופסטיבלים) ד. איך שיר נולד (שירים גדולים לקטנים) ה. 12 הירחים (שירי חגים ועונות השנה)	מדיה דירקט, 1999	170 שירי ילדים לגיל הרך, מהפרטואר הקלסי של הזמר העברי לאורך התקופה, ערוכים על פי נושאים בחמשה התקליטורים, ביצוע מיטב האמנים הישראלים.

עקרונות מנהיים

- להקפיד על שירה יפה, איכותית ותרבותית.
- להתייחס לטקסט: משמעות התוכן, אוצר המילים, מבנה השיר, החreira ועוד.
- להרבות בשירת השירים ולא להתבוסס רק על ההקלטות.
- להכין "שירון לגן" שכולל את השירים הנלמדים במהלך השנה. מומלץ לצרף לשירון שיר חדש בכל פעם ולבקש מהאחד הילדים לאייר על פי תוכנו.
- ליזום אירועי שירה יחד עם בני המשפחה.

הצעות לפעילויות בגן

ההצעות להלן מבוססות על "אוסף הילדים" המופיע לעיל – מכל התקליטור נבחר שיר אחד לדוגמה.

1. ברוז'ים

מלחין: **לאה גולדברג** (1911-1970); לחן: **שרה לוי-תנאי** (1905-1911) (מתוך התקליטור א')

לאה גולדברג נולדה בקניגסברג שבפרוסיה וגדלה בקובנה שבלייטא. החל משנת 1918 למדה בגימנסיה העברית שבקובנה והמשיכה באוניברסיטהות שבברלין ובבון. בשנת 1933 קיבלה תואר דוקטור לבשלנות שם. את יצירתה הספרותית החילה עוד בליטא, שם פרסמו שירים ומארקים פרי עטה בכתביו עת עבריימ. בשנת 1935 עלה לאה גולדברג לארץ ועסקה בהוראה בבית ספר תיכון בתל אביב. בנוסף, היא עבדה במערכת העיתונים "דבר", "על המשמר", "דבר לילדים", "על המשמר לילדים" ו"אורות קטנים". היא כתבה ספרים וביבים לילדים, אבל לא היו לה ילדים משלה. אחרי מותה הוענק לאה גולדברג פרס ישראל לספרות.

שרה לוי-תנאי נולדה בשכונות מהא שערים בירושלים. את דרכה הייצירית החילה כגנטה בקביעות רמת הcovesh והייתה הגנט של ראשוני ילדי הקיבוץ. בין השירים שכתבה באותה שנים: "ליין קטן נחמד", "ניצנים גראן בארץ", "ושאבתם מים בשושן", "באמנו חוזך לגרש", "קול דוד" ואל גינט אגוז". שרה לוי-תנאי, מגדלות

הcores אוגרפיות בארץ, הקימה וניהלה במשך שנים רבות את תיאטרון המחול "ענבל". על כל אלה הוענק לה פרס ישראל למפעל.

בתקופה של חוברת "בזמר ובמחול: שירים ומשחקים", שערכה בשנת 1957, כתובת לוי-תנאי: "בין משחקי הילדים שלנו מרגש חסרון של משחקים לכל ימות השנה, לכל עת מצוא. הילד בגיל הרך וכן הילד העולה חסר הלשון – זקנים למליה קלה ומוחשית הנקלעת תוך שמחת המשחק..."

מהלך הפעולות

- נשב בחצי עיגול. נהפוך את שתי הידיים ל"שני ברוזיים". כפות הידיים הכוופות הן הראשי הברוזיים. יד אחת – ברוז לבן והשנייה – שחורה. נשיר את השיר ונמחץ אותו על פי מילוטינו. במילים "והסתתרו השניים" – אפשר להסתר את הידיים מאחוריו הגב.
- נלביש על שתי הידיים שני זוגות גרבים (רצוי אחד לבן ושני שחורה). נשיר את השיר ונמחץ אותו על פי מילוטינו.
- נתחלק לזוגות. אחד מבני הזוג יהיה הברוז הלבן והשני – הברוז השחור. נשיר את השיר ונופעל לפי מילוטינו – כל אחד על פי תפקידו. במילים "והסתתרו השניים" אפשר להסתתר מאחוריו הכיסא.
- נעמוד בחצי עיגול ונתחלק לשתי קבוצות. נשיר את השיר. קבוצה אחת תשיר את המילים "אחד לבן" וקבוצה שנייה תשיר את המילים "אחד שחור". את יתר מילות השיר נשיר ביחיד.

2. מקהלה נגנים מילים: חיים נחמן ביאליק (1873-1934); לחן עם (מתוך תקליטור ב')

חיים נחמן ביאליק, גדול המשוררים העבריים בתקופת התהיה. נולד ברוסיה. כתב את שירו הראשון "אל האיזיפר" בשנת 1881, שיר שפורסם בעיתון "הפרדס". חיים נחמן ביאליק עלה לארץ בשנת 1924. פעילותו הרבה כללה, בין היתר, ערכית כתבי עת, יסוד בתיה הוצאה לאור, תרגום יצירות מופת לעברית, כינוס ועריכה של "ספר האגדה". חיים נחמן ביאליק חיבור גם שירים עם, פזמון ושירי ילדים, שרבים מהם הולחנו על ידימלחינים שונים ומושרים עד היום.

מהלך הפעולות

- נקראת מילות השיר ונשוחת על סוג כל הנגינה המופיעים בשיר ומשפחותיהם. נציין כי בכל התרבותות בעולם ישנן שלושה סוגים משפחות עיקריים: כל הקשה, כל מיתר וכל נשיפה.
- נאזרין לשיר. נפעל כ"נגנים" בפנטומימה לפי מילות השיר. בשורה האחורה נמacha שלוש מחיאות כף. כאשר השיר מנוגן ללא שירה נגע באופן חופשי על פי קצב המוזיקה.
- נתפזר למרחב. כל אחד יבחר כל נגינה דמיוני. נאזרין לשיר. נצעד למרחב על פי מפעם השיר ו"נגן" על הכלים שבחרנו.
- נשיר את השיר ונלווה אליו בטפichot על אבריו גוף שונים, על פי בחירתנו.

3. אני נשאר אני

מלחין ולחן: דתיה בן-דור (נולדה: 1944)

(מתוך תקליטור ג')

דתיה בן-דור נולדה באלאסנדיריה שבמצרים בשנת 1944 ועלתה לארץ עם הוריה בגיל שנה וחצי. היא למדה במדרשה למחנכים למוסיקה ובוחוג לתיאטרון באוניברסיטה בתל אביב. דתיה בן-דור עסקה בחינוך מוזיקלי במשך 11 שנים, ומשנת 1976 היא כותבת תסריטים, שירים ולחנים עבור תוכניות לגיל הרך המשודרת בטלוויזיה החינוכית: "מה פטאום" (קששתא), "פרפר נחמד", "ציפיטופט" ו"רחוב סומסום" ולסדרה "עז הפיטפוזים" של ערוץ הילדים. שmono מהזות לילדי פרי עטה הועלו על בימת התיאטרון.

מהלך הפעולות

- נציג הפקים שונים המופיעים בשיר ונמחיש אותם בפנטומימה ובמחזה (לדוגמה: עצוב – שמח, כועס – אהוב, גיבור – פחדן, עצמן – חרוץ ועוד).
- הගנתה תמחיש בתנועה את אחד התיאורים המופיעים בשיר ואנחנו נגיב בהיפור שלו (לדוגמה: לבד – ביחד; באמצעות – בצד ועוד).
- מבנה השיר הוא ארבעה בתים ופזמון חוזר. נלמד לשיר את הפזמון. נאזין לשיר. כשנסמע את הבטים נפעל בתנועה באופן חופשי, על פי המילים, כשנסמע את הפזמון החוזר נעמוד במקום ונctrף בשירה.
- נתחלק לשתי קבוצות. כל קבוצה תמציא ריקוד על פי בחירתה וטופיע בפני הקבוצה השנייה.

4. איך שיר נולד?

מלחין: יהונתן גפן (נולד: 1947); לחן: יוני רכטר (נולד: 1951)

(מתוך תקליטור ד')

יהודנן גפן הוא משורר, מחזאי, סופר, פזמון ועיתונאי. יהונתן גפן נולד והתחנך במושב נהלל. שיריו הראשונים החלו להופיעם בשנת 1969, ומאז כתב מאות שירים ופזמון מוכרים למוגרים ולילדים (ביניהם "שירים שענת אהבת במיוחד", "הכבש השישה-עשר", "הדרךן הלא נכון" ועוד). כמו כן כתב מספר מחזות תיאטרון שזכו להערכת ולהצלחה. מאז 1972 הוא מתגורר בתל אביב וכותב גם טור שבועי בעיתון "מערב".

הmozikai והמלחין יוני רכטר, מחסובי המלחינים הישראלים, נולד בתל אביב. הוא בוגר האקדמיה למוזיקה ע"ש רובין. כתיבתו המוזיקלית כוללת שירים ופזמון וכן מוזיקה לתיאטרון ולמופעים שונים. חסיפתו הראשונה לקהה הייתה בהתקת "כוורת" (1973). בשנת 1991, במסגרת פסטיבל ישראל, נערך מופע מיוחד שהוקדש לשיריו.

השיר "איזה שיר נולד?" פותח את הספר "הכבש השישה-עשר". הספר כולל שירים וסיפורים לילדים, תוכנו הועלה כمופיע בשנת 1978.

מהלך הפעולות

- נקראת מילות השיר ונמחיש אותן בתנועות.
- נאזין לשיר ונמחיש אותו שנית בתנועות. נשים לב שבהמשך אנחנו שומעים את קולו של משורר השיר יהונתן גפן (בדיבור) הkowski על פי קצב המוזיקה.
- נאזין לשיר. נctrף בשירה לקולות הזמרים. כשנסמע את קולו של המשורר נלווה אליו בטפיחות ידיים על הגוף.

- נעמוד בחצי עיגול. נאזין לשיר. נctrף בשירה. CNSMU את קולו של המשורר ננוUb בחופשיות לפי הקצב. בסיום דבריו נחזר נעמוד ונctrף בשירה.

5. שלומית בונה סוכה

מילים ולחן: נעמי שמר (1930-2004)
(מתוך תקליטור ה')

נעמי שמר ז"ל, מחשובי היוצרים בזמר העברי שלאחר קום המדינה. רבים ממאות השירים שכתבה והלחינה הפכו זה מכבר לחלק בלתי נפרד מהקלאסיקה הישראלית. הרפרטואר שלה כלל בין היתר שירים ליראים ושירים שמחים, שירי זיכרון ושירי חג, שירים לילדים ושירים למבוגרים, שהלcket תורגמו לשפות אחרות ומבצעים ברחבי העולם. בנוסף, היא הלחינה שירים מושרים רבים ותרגמה שירים משפות שונות, שככלם היא הצליחה לשמור על הקן האישית, שאפיין אותה ואת כתיבתה. נעמי שמר היא כלת פרס ישראל לאדרת העברית.

את השיר "שלומית בונה סוכה" חיברה נעמי שמר בתחילת שנות ה-70 והוא יצא לראשונה בשנת 1974 באוסף שירי ילדים, ביצוע אלה רובינה וצמד "היהודים". השיר מבוסס על אירוע אמיתי: שלומית הייתה שכנתה של נעמי שמר אשר בנתה סוכה בחצר ליד ביתה, נעמי שמר הקדישה לה שיר זה.

מהלך הפעולות

- נקרא את מילות השיר ונשוחח בקצרה על משמעות המשפט החוזר בסיום כל בית: "שלומית בונה סוכת שלום".
- נחלק לילדים דפי ציור עליהם רשומה המילה "שלום". נאזין לשיר. נקשת את המילה "שלום" על פי המזיקה.
- נאזין לשיר. בכל פעם נשמע את המשפט המסיים את בניי השיר, נרים את הדפים שקיישטו ונניעו אותם על פי המזיקה בתנועות של נפנוף לשלום.
- נניח את הדפים המקושטים על הרצפה, מפוזרים למרחוב, ונחזר לשכת במקום. נאזין לשיר. בתחילת כל משפט מזיקלי, יקום אחד הילדים ינעו למרחוב, בסיוםו של המשפט יעזור לצד הדפים. עם כל משפט מזיקלי נגדיל את מספר הילדים המשתתפים בפעולות. בבית האחרון נרים את הדפים וננוע אתם למרחוב.

ב. מוזיקה קלאסית מערבית

המוזיקה הקלאסית המערבית מייצגת את התרבות המוזיקלית העולמית במשמעותה. היופי הטמונן ביצירה מוזיקלית מעשיר את עולם הפנימי כמו גם את עולם התרבות של הילדים. מגיל צעיר מאוד נחשפים הילדים למוזיקה אשר מגיעה אליהם דרך אמצעי התקשרות השונים, קונצרטים, אירוחים משפחתיים ועוד. במסגרת הגן חשוב לחשוף את הילד לסוגי מוזיקה שונים, סוגי מוזיקה שהוא לא בהכרח חשף אליהם בסביבתו הטבעית. רפרטואר מוזיקלי אינטנסיבי ומגוון מהוות תשתית לכל התנסות מוזיקלית והוא הליבה של מכלול האמצעים לפיתוח המוזיקליות של הילד.

רשימת תקליטורים

שם התקליטור	הוצאה	פרטים
1. רגעי פסנתר הליקו		אלבום כפול בו אוסף יצירות מיניאטוריות לפסנתר מאת מיטב המלחינים הקלסיים וביצוע טובי הפסנתרנים בעולם.
2. החוויה הקלסית: מיטב המוזיקה הקלסית בהקלטות אינטלקטואליות ובביצועים מופתניים של המנצחים, הצלמים, התזמורות וההרכבים הטובים בעולם, קטיעות שנערכו מתוך הקטלוגים של Philips, Decca, EMI, Philips, EMI.	הליקו	
3. פטר והזאב – סרגיי פרוקופייב הד ארצى, 1996		תקליטור המשלב מוזיקה ומולטימדיה. ניהול מוזיקלי: נדב דפני. מנתח על התזמורת הסימפונית של "האדרכיש": גאריר ברתני. קריין: יוסי יידן. בתקליטור ניתן להאזין ליצירה המלאה של פרוקופייב ולהזות בסיפור באמצעות אבימציה. הוא כולל קטיעות וידאו של ילדים מנגנים בכלים שונים, מודיע על כלי הנגינה ומשחקים מוזיקליים אינטראקטיביים.
4. קרנבל החיים – קAMIL סן-סאנס להקת המחול הקיבוצית		יצירתו הקלסית של המלחין סן-סאנס בביצוע להקת המחול הקיבוצית. כוריאוגרפיה: רמי באר. תלבותות: יהודית גרבינשפן. קטעי קישור: אחדות מנור.
5. סיטה מס' 2 – יהן סבסטיאן באך RCA, 1992		סולן: החלילן ג'יימס גאלווי. התקליטור מכיל גם קונצרטים להחליל ולתזמורת מאת באך.
6. ארבע העונות – אנטוניו וילדי EMI, 1990		יצירתו התכניתית של אנטוניו וילדי המבוססת על ארבע סונטות ספורטיביות (אביב, קיץ, סתיו וחורף) ומחלוקת על פי זאת לארבעה קונצרטים גראוס, בביצוע הכרן יצחק פרלמן והתזמורת הפילהרמונית הישראלית. התקליטור כולל קונצרטים לכינור נוספים של וילדי באוטו ביצוע.
7. הסוויטה לבלט "מפתח האגודים" – פיטר איליץ' צ'ייקובסקי סוני, 1998		בביצוע התזמורת הפילהרמונית של ניו יורק, בניצוחו של לאונרד ברנשטיין.
8. ילדים – בלה ברטוק נקסוס, 2006		אלבום כפול הכולל את יצירותו לפסנתר של ברטוק שנכתבה בהשפעת הולמתו הבנו פיטר, בביצוע הפסנתרן ההונגרי ז'אן זנדו.

עקרונות מנהים

- לhcיר סגנונות מוזיקליים אמינים מן התקופות השונות.
- לחזור ולהשמיע את היצירה הנלמדת כדי לאפשר לילדים את הפנמה וזכירתה.
- לעודד את הילדים וההורם להאזין למוזיקה בكونצרט ח'.

הצעות לפעולות בגין

הצעות להלן מבוססות על רשימת התקליטורים המצורפת לעיל – מכל תקליטור נבחרה יצירה אחת לדוגמה.

1. מארש טורקי - פרק שלישי מתוך סונטה לפסנתר בלה מג'ור, ק. 331

מאת: וולפגנג אמדיאוס מוצארט (1756-1791)

(מתוך תקליטור מס' 1)

על המלחין

וולפגנג אמדיאוס מוצארט נחשב לאחד הגדולים המוזיקאים בהיסטוריה. הוא נולד בזאלצבורג שבאוסטריה והוא בן של כנרת וממלחין מוכשר, ליופולד מוצארט. מוצארט החל להלחין בגיל צעיר מאוד, כישרונו התגלה עוד בהיותו בן חמיש, כאשר החל בחיבור יצירות קטנות לפסנתר ובנגינה בכינור בלבדיו אחוטו. עוד בהיותו נער צער הגיע לשכילה בכל תכניות החיבור והסגנונות של תקופתו. הילד פלא סיר באירופה בלוויית אביו ואחותו והופיע ברטיטלים לפסנתר. במהלך חייו הציג מופע במקומות רבים בעולם, שם הקים את משפחתו, וחיבר את הגדלותם המרכזים המוזיקליים החשובים באירופה שלו. בברחותו השתקע בוינה, שהייתה אחד השבירותו. בסוף ימיי היה מוצארט נתון בקשרים ספויים תמידים. הוא נפטר בקביר עניים שלא סומן. בחיו הקצרים חיבר למעלה מ-600 יצירות הכוללות יותר מ-40 סימפוניות, קרוב ל-20 אופרות ויצירות רבות אחרות.

על היצירה

במחצית השנייה של המאה השמונה-עשרה, תקופתו של מוצארט, הייתה טורקיה מעצמה חזקה שליטה בארץות החוף המזרחי והדרומי של האימפריה העות'מאנית וברוב הארץ הבלקן. בתקופה זו נוצרה "אופנה" של שימוש במוזיקה "טורקית", שהתבססה על היכרותם של מלחינים בני אירופה עם תזמורות שומר ראשו של הסולטאן. תפקידן של תזמורות אלה היה לנגן בטקסים מלכתיים ולהלחיב את החיללים בשדה הקרב. מוצארט, כמו רבים מבני דורו, חיבר מספר יצירות בסגנון "טורקי". אחת מיצירותיו הידועות היא "מארש הטורקי" - פרק הסיום מתוך הסונטה לפסנתר ק. 331 - שוחררה בשנת 1779.

מהלך הפעולות

- נספר לילדים על אופיו של המארש: צורה מוזיקלית המשמשת לילוי צעדה של אנשים רבים, בולט בצעדייהם של חיללים. המשקל בדרך כלל זוגי והמפעם בקצב הליכה. נתנסה בצעידות שונות.
- נאץ' למוזיקה. נלווה את קצב המארש בהקשות שונות על הגוף. נוכל לשנות את סוג ההקשות לפי המשפטים והחלקים המוזיקליים.
- נסתדר בטורים קטנים למרחב. נאץ' למוזיקה. נצד לפי הקצב. היד המוביל ימציא תנועות צעידה ושאר הילדים בטור ייחקו אותן.
- נשבע במקום. נחלק ילדים מקלות הקשה. נאץ' למוזיקה. בכל פעם שיתחילה משפט מוזיקלי חדש נסמן לאחד הילדים להמציא צורת הקשה אישית שלו וכולנו נחקה אותו.

2. בארמוון מלך ההרים - מתוך "פר גינט", סוויטה מס' 1

מאת: אדוארד גרייג (1843 – 1907)

(מתוך תקליטור מס' 2)

על המלחין

אדוארד גרייג נחשב לגודל המלחינים בארץ – נורבגיה. בחייו זכה לפופולריות רבה והוא כמלחיןלאומי. הוא הירבה לצאת לסירות ברחבי אירופה, במלחנים ניג בעפסנתר וניצח על קונצרטים רבים. בברחותו השתקע באזורי כפרי בלב נורבגיה המשופע ביערות ובפירודים. בזמן שהותו בכפר נהג לבלוט את הזמן בתוך קרון, עשי עץ, אותו היו נושאים האיכרים למעבה העיר, שם נהג להלחין את יצירותיו. המוזיקה שהחבר משלבת את הסגנון

הרומנטי-איירופאי של תקופתו עם הפולקלור הנורבגי, אותו חקר לעומק. סגנוןיו הייחודי נובע מנופיה המרהיבים של ארצו, ממחולות האיכרים ומסיפוריו העם הנורבגים.

על היצירה
לבקשת המחזאי הנורבגי, הנרייך אייבסן (1828-1906), חיבר גraig מוזיקה למחזאה "פר גינט". המחזאה מספר על קורותיו של בן כפר הוליל, חדל אישים והפכף, שניצל בזכות האהבה. היצירה התழמורתית כתובה בצורת סוויטה הבנינה משני חלקים ובעל שמות שונים קטעים מוזיקליים. הקטע "בארכון מלך ההרים" (או "מחול הטROLים") מתאר את המרדף של הטROLים אחר פר גינט, שמסרב להופיע ולהיות אחד מהם. הטROLים הם יצורי פרא מהמיתולוגיה הנורבגית, שלפי אגדות העם חיים ביערות. לרוב, הם מתוארים כיצורים גדולים, טיפשיים, מכוערים, בעלי אוזניים גדולות, אף ארוך זנב.

מהלך הפעולות

- נספר את עלילת היצירה: מעשה בנער צעיר בשם פר גינט, שח' בארץ נורבגיה. הנער בעל הדמיון המפותח יצא למסעות וuber הרפטקאות רבות. בין היתר, הגיע למלכת הטROLים (יצורי הפרא) שםפגש את בת המלך והתאהב בה. בסופה של דבר נאלץ לברוח מזעמו של המלך.
- נازין למוזיקה. נקיש על גופנו את תבנית המקצב. נגביר את עצמת ההקשה על פי המוזיקה המתגברת.
- נازין למוזיקה. בכל פעם שיתחיל משפט חדש יקום ליד אחר ויצעד בחדר על פי קצב המוזיקה.
- נחלק לכל הילדים כל' הקשה מעז. נازין למוזיקה. כל ילד בתווך יctrף בנגינה על פי הקצב. נשים לב לעוצמה המתגברת וננגן בהתאם.

3. פטר והזאב

מאת: סרגיי פרוקופייב (1891 – 1953)
(מתוך תקליטור מס' 3)

על המלחין
סרגיי פרוקופייב הוא מחשוב המלחינים הרוסיים וממי שנודע בסגנוןיו המודרניסטי רב ההבעה. הוא נולד באוקראינה והוא בן של מהנדס חקלאי אמיד. עבידודה של אמו הפסנתרנית הגיע להישגים מוזיקליים בגיל עזיה. הוא היה פסנתרן מוכשר, ואת יצירותיו הראשונות לפסנתר כתב בגיל חמיש. כבר בצעירותו קנה לו שם של פסנתרן בינלאומי והרבה להופיע ברחבי העולם, כשהוא מנגן, בדרך כלל, את יצירותיו שלו. במו זיקה שלו יש מן הקלאסי אך יש בה גם מיזוג של מרכיבים מודרניים ומדעה רבה של הומור ואיירוניה. יצירותיו כוללות באלבומים, אופרות, סימפוניות, קונצרטי, מוזיקה קאמרית, סיפורי מוזיקליים ושירים.

על היצירה
היצירה "פטר והזאב" היא סיפור אגדה סימפוני ל诙זה ולקריין. היא חוברה במטרה לעזור למאזינים הצעירים להכיר את כל התחזרות. בתחילת מופיעים הנושאים המוזיקליים בהה אחר זה כאשר כל דמות בסיפור מייצגת על ידי כל' נגינה מסוימת. בהמשך היצירה משתלבים הנושאים זה בהה וכשהעלילה משתבכת מופיעים הנושאים בו-זמנית, לעיתים בשלהותם ולייטים באזכו.

מהלך הפעולות

- נספר על המלחין סרגיי פרוקופייב שהחבר סיפור מוזיקלי לילדים בו כל דמות מתוארת על ידי כל' נגינה המאפיין אותה. פטר, גיבור הסיפור, המאפיין על ידי היכנות, מתעמת עם הזאב המאפיין על ידי שלוש קרנות יער. פטר האמץ מצlich ליצור יחס אחווה בין חברתו הציפור המאפיינת על ידי חליל צד, ובין החתול המאפיין על ידי קלרנית. הסיפור מסתעים בלבcidתו של הזאב ובהבטחו לגן החיות.

- ניצור עם הילדים כרטיסיות המאפיינות את הדמויות על פי סדר הופעתם בסיפור: פטר, הציפור, החתול, הברוז, סבא, הزاد והצידים.
- נציג כל דמות בתנועה המאפיינת אותה. כל ילד יבחר תפקיד. נאזין למוזיקה ונמחיז אותה לפי התפקיד.
- נפעיל את התוכנה "פטר והزاد" במחשב. נשחק במשחקים השונים המופיעים בה.

4. הצב – מתור "קרנבל החיים"

מאת: קAMIL סָן-סָאנֶס (1835 – 1921)
(מתור תקליטור מס' 4)

על המלחין
קAMIL סָן-סָאנֶס,מלחין צרפתי, שזכה לתהילה בכך פסנתר וארגון, כמורה, כמבצע וכמלחין. עוד לפני מלאו לו שלוש שנים החל ללמד פסנתר וגיליה כישרונו מזהיר. כבר בגיל חמיש שנים החל להלחין יצירות לפסנתר ונחשב הילד פלא. בבריתו הירבה להשתתף בקונצרטים בהם ניגן וניצח על יצירותיו. בין יצירותיו היוצאות ביותר: הפואמות הסימפוניות, היצירה הפופולרית "קרנבל החיים" והאופרה "שמשות דולילאה". הוא חיבר גם סימפוניות, מוזיקה מקהילתית, קונצרטי, מוזיקה קאמרית, מוזיקה לפסנתר ושירים.

על היצירה
"קרנבל החיים" היא יצירה מוזיקלית בת 14 פרקים לשני פסנתרים ותזמורת קאמרית. היא חוברה בשנת 1886 בעות שהותו של המלחין בחופשה בכפר באוסטריה. היצירה מיוחדת באפיונה המוזיקלי החדש-משמעי של כל בעל חיים, מאייך בולט חפש הביטוי הרב, שהרי ליצירה אין עלילה מפורטת. חוש ההומר של המלחין, שהוא מתחכומתו הבולטת, בא לידי ביטוי בפרקיהם השונים ביצירה. מעוניין לציין כי סָן-סָאנֶס ראה ביצירה מהתלה שובבה בלבד ואסר לפירסמה ולבעיה במומבי (פרט לקטע "הברבור"). הוא חשש שהיא תפגע בתדמיתו כמלחין יצני. פרסום היצירה התאפשר רק לאחר מותו.
"הצב" הוא אחד הפרקים שחובר על פי הלין העלי' והידוע של ריקוד הקאנ-קאן מאת אופנបאר, אך בניגוד לו, הוא מבוצע בmahori איטית מאד, בפעם המחקה את קצב התקדמותו של האביבים.

מהלך הפעולות

- נשוחח על תוכנות הצב. נלמד על סיבות חייו והתנהגותו.
- נהפוך יד אחת לצב וננויע אותה באיטיות לאורכו הגוף. נאזין למוזיקה. ננווע עם היד באיטיות על פי המוזיקה.
- נניח כרית קטנה או שקית מלאה בחול על הגב שלנו. נתקדם למרחב באיטיות על פי המוזיקה.
- נחלק דף ציור וציבע לכל יلد. נאזין למוזיקה. נתאר ברישום את התקדמותו של הצב.

5. מנואט – מתור סוויטה מס' 2 לחיליל ולתזמורת

מאת: יהאן סבסטיאן באך (1685 – 1750)
(מתור תקליטור מס' 5)

על המלחין
יהודים סבסטיאן באך היה בן למשפחה מוזיקאים גרמניים שעסוקו בתחום המוזיקה במשך שבעה דורות. באך גדל והתחנך בצל הכנסייה. בשנת 1723, התמנה למנהל המוזיקלי של "כנסיית תומאס" הגדולה בעיר

לייפציג ושם שימש כנגן צ'מבלו ועוגב ומחלין תפילות. הוא היה נשוי פעםיים ונולדו לו עשרים ילדים שאחדים מהם התפרנסו כמוזיקאים בפני עצם.

המוזיקה שלו מייצגת את שיאה של אמנות הבארוק המאוחר, אך בימי הוא התפרנס בעיקר כנגן אורגן. סגנון יצרתו נחשב על ידי בני דורו למישון, רק מאוחר יותר הכירו בערכה האוניברסאל של המוזיקה שלו. כולם תופסות יצירתיו מוקם חשוב ומרכזי בפרטיאר המוזיקלי העולמי. יצירתיו הרבות (יותר מאלף) מתחלקות לשש קבוצות: יצירות לאורגן; יצירות כליות ותזמורות (קונצרטי, סוויטות ויצירות לילי מקלה); יצירות קוליות דתיות (מוטטיבים, קנטטות, פאסינוים ומיוסות).

על היצירה

באך חיבר 4 סוויטות תזמורות. סוויטה היא צורה מוזיקלית, מהמרכזיות במוזיקה הכלית של המאה ה-17 והמאה ה-18, הבניה מסדרת ריקודים שמקורם בתרבותות שונות. אחד המאפיינים הבולטים בסוויטות רבות הוא החלופים שבין פרקים מהירים ואיטיים לטריגן. בתקופתו של באך נהגו לבגן את הסוויטות בנשפים ובאיוריו החצר של החברה הגבואה. התזמורת ליוותה את ריקודם של בני האצולה. אחד הריקודים בסוויטה הוא המנוואט. זהו ריקוד זוגות במשקל משולש המבוצע בצדדים קטנים וגדולים, בהבעת כבוד מאופקת, חגייגות ומעט מרוחקת. בסיום המשפטים המוזיקליים קידם הרקדנים קידה עמוקה זהخلفי זה. טמו של המנוואט נגזר מן המילה *minuetto* (שפירושה באיטלקית: קטן וdzair) והוא מתאפייס לאופי הצעדים הדעריים והמדודים הנדרשים לביצועו.

מהלך הפעולות

- נספר לילדים על ריקוד המנוואט.
- נאץין למוזיקה. נציין את סיומי המשפטים המוזיקליים בתנועות ידיים רחבות.
- נאץין למוזיקה. נשוחח על אופיו המעודן של הריקוד ועל מבנהו: משפטיים מוזיקליים המסתויימים בצליל ארוך.
- נתחלק לזוגות ונתפזר למרחב. נאץין למוזיקה. ננווע יחד בצדדים קטנים ובתנועות מעודנות. בסיום המשפט נקוד קידה אחד לשני. ננווע לכיוונים שונים, ובכל משפט חדש נמציא תנועות חדשות.
- נאץין למוזיקה. נמציא ריקוד בזוגות לפי הצעות הילדים.

6. פרק ראשון של "החוֹרָף" – מתוך "ארבע עונות השנה"

מאות: אנטוניו ויואלדי (1641 – 1675)

(מtower תקליטור מס' 6)

על המלחין

בלידותו למד אנטוניו ויואלדי גינה בכנור וקומפוזיציה אצל אביו, שהיה כנר בכנסייה "סן מרקו" בוונציה. בברגמותו עסק ויואלדי בלימודי דת והוסמך כומר, אך הרבה זמן הקדיש לניהול קונסרבטוריון במוסד לנערות יתומות בוונציה.

ויואלדי היה מלחין פורה מאוד בתקופה הבארוק. יצירתיו כוללות כ-400 קונצרטי ליטולנים ולתזמורת כלי מיתר, כ-40 אופרות, ומספר רב של קנטטות, מוטטיבים ואורטוריות. הוא נחשב כיהם למלחין אשר פיתח את צורת הקונצרטו לכינור. הקונצרטי שלו מצטיינים במתיח דрамטי בין קטעי התזמורת לקטעי היטלים. הוא הרשים מאד את בני דורו אף השפיע על יצירתם של מלחינים רבים.

על היצירה

קונצרטה פירשו באיטלקית להתחזרות. הקונצרטו הוא יצירה תזמורתית הבניה על עיקרון הניגודיות. קיימים בה מעין עימות אמנותי בין היטלים, או קבוצת היטלים, ובין התזמורת. לקונצרטו, בדרך כלל, שלושה פרקים הבניים גם הם על פי עיקרון הניגודיות: א. מהיר – ב. איטי – ג. מהיר.

"ארבע עונות השנה" היא סידרה של ארבעה קונצרטים לכינור ולתזמורת כלי קשת. לכל אחד מהם כתורת של אחת מעונות השנה. ויואלדי ביסס את היצירה על סюגטה איטלקית עתיקה (סובטקה – שיר שמקורו באיטליה בתקופה הרנסנס, בן 14 שורות עם צורת חזרה מייחדת) המתיחסת אף היא לארבע עונות השנה. לכל שורה שבסוגטה מקביל תיאור בצלילי המוזיקה.

בפרק הראשון של קונצ'רטו ה"חרוף" מציר ויואלדי, באמצעות הצלילים, תמונה מלאה חיים של אדם ההולך בחוץ בעת סערה כשהוא רודע מוקו, שינו נוקשות והוא רוקע ברגלו באדמה על מנת להתחمم (על פי חלקה הראשית של סונטה החורף).

מהלך הפעולות

- נאזרן ליצירה ונתאר את המתרחש בה על פי דמיונו.
- נספר לילדים על תוכנו של הפרק.
- נחמס את האיברים בגוף שלנו על פי העוצמה ומהירות (פעם) של נגינת התזמורת (שפושף כף היד, שפושף גב ביד, שפושף ירכיים, שפושף ברגליים ועוד).
- נתפזר למרחב. נאזרן למוזיקה. נתקדם על פי הקצב תוך שפושף איברי הגוף.
- נאזרן למוזיקה. נשים לב לאופיה: תזמורת מול כינור סולו. צלילי התזמורת מתארים את צעד האדם ההולך בחוץ בעת סערה. צלילי הכינור מתארים את Mbps הרוח הסוערת. כשנשמע את התזמורת נركע ברגליים לפי קצב המוזיקה, כשנשמע את הכינור ננייע את הידיים בתנועות גדולות ומהירות על פי המוזיקה.

7. "ריקוד עברי" - מתוך הסוויטה "מפתח האגוזים"

מאת: פיטר איליץ' צ'ייקובסקי (1840 – 1893)

(מ嗣ק תקליטור מס' 7)

על המלחין

פייטר איליץ' צ'ייקובסקי הוא המלחין הרוסי הראשון שהתפרנס מחוץ לגבולות רוסיה. היה בן למשפחה מן המעמד הבינוי. בגיל חמישים החל ללמוד לנגן בפסנתר, ולמרות CISRNOMO המוזיקלי יצא הדוף נכנע לחיציו משפחתו ולמד משפטים. עם סיום הלימודים החל לעבוד במשרד המשפטים הרוסי, ואולם התשוקה למוזיקה הנעה אותו בגיל 23 להatteptur מעבודתו ולהתחיל את לימודיו בקונסרבטוריון של סנט פטרסבורג. במהרה הפך לאחד התלמידים המצחניים. צ'ייקובסקי לא הקים משפחה. שנים רבות נתמך על ידי אלמנה עשירה אך מעולם לא נפגש אליה. צ'ייקובסקי הלחין מוזיקה מסוימת: אופרות, סימפוניות, מוזיקה קamarית, מוזיקה לפסנתר, מוזיקה מקהלה, שירים ובאלטים, ביניהם "אגם הברברים", "היפה הנמה" ו"מפתח האגוזים". המוזיקה שלו מושפעת מאוד מהסגנון הרומנטי של תקופתו אך מושלבים בה גם יסודות רוסיים אתניים.

על היצירה

צ'ייקובסקי חיבר את היצירה בין השנים 1891 ל-1892. יצירה זו מבוססת על אגדה מעת הופמן המספרת על ילדה בשם קלרה שמקבלת מפתח אגוזים קטן, דמי חיל, כמתנה לחג המולד. אחותה של הילדה שוברת את ידו של מפתח האגוזים וקלרה נרדמת לאחר בכיה ומפח נפש גדול. בלילה היא מתעוררת ל��ל קרב גדול בין חילו העץ של אחותה, בפיקודו של מפתח האגוזים האמי, ובין צבא העכברים של מלך העכברים הרשע. המלך כמעט ומכרע את המפתח אך קלרה מצילה אותו כשהיא זורקת את נעליה על מלך העכברים והורגת אותו. ואז, למרבה הפתעה, מוסר היכשוף ומפתח האגוזים הופך לניסיך יפה תואר. במערכה השנייה של הבלט נערך שף ריקודים במלכת הממתקים לכבוד קלרה והנסיך, אחד מהם הוא "הריקוד העברי". המוזיקה בריקוד זה משלבת יסודות מערביים עם יסודות מזרחיים. הלחן הזמרתי והמסתולס מנוגן על ידי כינורות ומולות באוטוניטו קצב (תבנית קבועה על עצמה חוזרת ונשנה) המנגן בתוף מרם.

מהלך הפעולות

- נאזרן למוזיקה. נשוחח על תכנוניות ואופיה: הלחן המנגן על ידי היכנורות הוא איטי, שקט וזורם בליווי מעודן של מקצב תוף מרם.

- נאץין למוזיקה. ננייע יד אחת בתנועות מעודנות, עגולות וקישוטיות, בהמשך נוסיף יד שנייה. ננייע את שתי הידיים באופנים שונים: אחת מול השנייה, בתנועות גליות, בהתקרכות ובהתרחקות ועוד.
- נתפזר למרחב ונשבע מכוּרבים בتوزע עצמנו. נאץין למוזיקה. ננייע בהדרגה את הידיים בתנועות מעודנות, עגולות וקישוטיות. בהמשך נקום באיטיות וננייע את כל הגוף לפ' אופי המוזיקה.
- נעמוד במעגל. נאץין למוזיקה. אחד הילדים יכנס באיטיות לתוך המעגל וינוע על פי המוזיקה. בהמשך, יזמין בתנועות ידיים ילד אחר להיכנס למעגל ולנווע בהתאם למוזיקה. וחזר חלילה.

8. ילדים בעת משחק (אלגרו מס' 2 מתוך "שירי ילדים")

מלחין: בלה ברטוק (1881 – 1945)

(מתוך תקליטור מס' 8)

על המלחין

בלה ברטוק נחשב לאחד מגדולי המלחינים הלאומיים והמודרניסטים במחצית הראשונה של המאה ה-20. הוא למד בكونסרבטוריון של בודפשט והתפרנס כפסנתרן מזהיר. סגנוןיו המוקדם היהמושפע מהרומנטיקה הגרמנית אבל התענוגותו במוזיקה העממית של מזרח אירופה הביאה אותו לפתח סגנון חדש ומקורי. בשנת 1940 הגיע לארצות הברית, שם נפטר כעבור חמישה שנים. יצירותיו הרבות כוללות מוזיקה לבמה, מוזיקה תזמורתית ומKHTMLית, סונטות לכינור, יצירות לפסנתר ועיבודים לשירים עם. יחד עם יידיש, המלחין זולטאן קודהי, הקדים זמן רב במסעות לאיסוף ולמחקר שירי עם בהונגריה ובארצות אחרות. מצידיהם בכפרים הי' צוחקים כשותפו את הקולות שלהם בקהלטה... חלק מן השירים המוקלטים עובדו על ידי ברטוק לקטעים קצרים לפסנתר, בעברו ילדים.

על היצירה

"ילדים בעת משחק" היא יצירה קצרה לפסנתר בעלת אופי קליל ועם תבניות מקצב פשוטות החזרות על עצמן. אלה מתארות שני ילדים משחקים כאשר כל תבנית מתארת לצד אחר.

מהלך הפעולות

- נאץין למוזיקה. "נגן" עם אצבעות הידיים על הגוף על פי המוזיקה, כאילו אנחנו "פורטים" על פסנתר.
- נתפזר למרחב. ננווע על קצה האצבעות, לפ' המוזיקה, כאילו אנחנו "פורטים" עם הרגלים על פסנתר דמיוני הנמצא על הרצפה.
- נתחלק לזוגות. נעמוד זהה אחר זה. נאץין למוזיקה. "נגן" בעדינות על גבו של החבר, על פי המוזיקה, כאילו הוא פסנתר.
- נעמוד במעגל. נאץין למוזיקה. נמצא ריקוד על פי המוזיקה.

ג. מהמורשת היהודית

התרבויות היהודית והמורשת המוזיקלית שבה פורשות בפני הילד עולם קסום של צללים שונים ומגוונים. צללים אלה מעלים על נס את היוצרת היהודית הייחודית שנוצרה בקרבת הגלויות ושהחוברה לה ייחדי עם החזרה לציון ובעיקר לאחר הקמת המדינה. המסותות המוזיקליות של קהילות ישראל חושפות את הילד לעושר תרבותי-צלילי שהביאה עמה כל עצמנו כשלם, שלם שנבנה מתוך חלק הפזרה; מפגש עם ניגונים, זמירות, פיותים, סיפורים ומנהגים, מפגש באווירה דמוקרטיבית של קבלה, התקראות, אהווה וסובלנות.

רשימת תקליטורים

שם התקליטור	הוצאה	פרטים
1. גוונים - מסורת המוזיקה והסיפור העממי של עדות ישראל	משרד החינוך ואוניברסיטת בר-אילן	תקליטור כפול הכלול אוסף מגון של מוזיקת עדות ישראלית ביצועים אותנטיים ובביצועים מעובדים. המוזיקה ערוכה על פי נושאים הקשורים למעגל החיים היהודי: א. שירים מח'יים ים; שירי חג ומועד; ג. שירים לשבעת; ד. שiri תפילה; ה. שiri אהבה וישואין; ו. CISOFIM לציון. לתקליטור מצורפת חוברת הדרכה לגן.

עקרונות מנהים

- להכיר סגנונות מוזיקליים של קהילות ישראל השונות; "להכיר כדי להוקיר".
- להעמיק את הידע התרבותי של הילדים בעקבות לימוד היוצרה (כל' נגינה אופיינית, מחול אופיני, תלבשות, מאכלים, מנהגים ועוד).
- לאסוף שירים וניגונים מבית אבא.
- להזמין הורים, סבים וסבתות לשיר, לנגן או לספר על מורשתם בgan.

הצעות לפניות בגן

הצעות להלן מבוססות על ערכת "גוונים" הרשויה לעיל. היוצרות המוזיקלית בערכה מחולקת לנושאים המבוססים על מעגל החיים היהודי בתפוצות. הפעולות המוצעות כאן, לדוגמה, הן בנושא שבת.

1. דרור יקרא

מלחין: דונש בן לברט; לחן: של יהודי תורכיה
(מתוך ערכת "גוונים", דיסק מס' 1)

דונש בן לברט, מחבר מלות הפיוט, היה פרשן, משורר ומדקדק בספרד, במאה העשירה. הוא הניח אתasisod לצורתה של שירותימי הביניים ונחשב לחוץ שיטת המשקל המכומתי בשירה העברית. הוא נולד בעיר בגדאד שם חי את מרבית חייו, חונך בעיר פאס שבמרוקו אך שהה גם בעיר קורדובה ספרד, על כן ניתן להזכיר בין חכמי ספרד בתקופת "טור הזהב". הוא צור עד היום בעיקר הדות לחיבורו "דרור יקרא". שמו של דונש חתום בחלק מן הבטים (אקרוסטיכון - האות הראשונה של כל שורה).

הפיוט "דרור יקרא" הוא אחד מפיוטי השבת הקדומים והידועים ביותר שהתחבב על רוח קהילות ישראל בכל התקופות וזיכה ללחנים רבים, חלקם "אימוץ" של לחנים קיימים ו"לבשתם" על הפיוט וחלקים לחנים חדשים.

מהלך הפעולות

- נספר לילדים על הפיווט "דדור יקרא" ועל מחברו דונש בן לברט.
- נאץין לפיווט. נשים לב לתבנית המקצב החוזרת בסויימי המשפטים: ב-ת ב-ת ב-ת. נקיש את המקצב עם הידיים על הגוף או על הכסא.
- נאץין לשיר. נctrף בשירה בסויימי המשפטים המוזיקליים.
- נאץין לשיר. נctrף בשירה ונלווה את עצמנו בתיפוף על הגוף, על כסא או על דרבוקה על פי בחירתנו.

3. יבוא דוד' לחן עממי של יהודי בוכרה (מתוך ערכת "גוננים", דיסק מס' 1)

נושא השבת משותף לכל הקהילות בפזרה אם כי לכל קהילה היו מנהגים "יהודים" לה. בארץ בוכרה נהגו היהודים לשיר זמירות מסויב לשולחן השבת, בתום הסעודה, מנהג נפוץ בקרב רוב הקהילות עד ימינו אלו. לכל קהילה נעימות "יהודים" לה, אף גם בקרב יהוד' בוכרה. אחד משירי השבת הנפוצים היה "יבוא דוד'" המוכר לנו כיום כמנגינת השיר "עַז הַרְיָמֹן". הביצוע המוזיקלי שלפנינו הוא ללא מילימ'.

מהלך הפעולות

- נספר לילדים על מנגני השבת בקהילות הגולה השונות. כאמור, נושא השבת משותף לכל הקהילות אם כי לכל קהילה היו מנהגים "יהודים" לה. יהוד' בוכרה היו מנהגים לשיר זמירות מסויב לשולחן בתום סעודת השבת. בני המשפחה שרו גם את השיר "יבוא דוד'".
- נעמוד במעגל. נאץין למוזיקה. בכל משפט חדש של השיר ילד אחר ימציא תנועה חדשה ושאר הילדים יחקו את תנועתו. נשים לב שבחلك השני מנגן כלי פריטה באלאטור. שם הכל': צ'אנג והוא יהודי ליהודי בוכרה. כשנשמעו את הנגינה המ AOLתרת של הצ'אנג' ננווע באופן חופשי למרחב. כשנשמעו את מנגינת השיר "יבוא דוד'", החוזרת לאחר נגינת הצ'אנג, נשוב לעמוד במעגל ונפעל כמו בהתחלה.
- נחלק לילדים דפי ציור וצבעים. נאץין למוזיקה. נצייר ציור לשבת באופן חופשי.

ד. ג'אץ, מוזיקה פופולרית ומוזיקה קלה

הג'אץ והמוזיקה הקלה מוסיפים נדבר חשוב לסוגנות מוזיקליים נוספים וחושפים את הילדים להוויה מוזיקלית מהנה שיש בה מסגרת וחופש (צורה מבנית וaltıור חופשי). סגןון הג'אץ מאופיין בעושר מיצבי ובספונטניות בנגינה ובסירה. המוזיקה הפופולרית מביאה עמה שמחת חיים, קלילות והומור.

רשימת תקליטורים

שם התקליטור	הוצאה	פרטים
1. סוכריות קופצות: שירי משוררים לילדים ולהורים	יעל ארנון, 2006	שירי ילדים מהקלאסיקה הישראלית בעיבוד ג'אץ.
2. The Essential Flute of James Galway: Masterpieces	RCA, 1993	23 יצירות קצרות לחליל אחד ולתזמורת מגוון סוגנות ותקופות ביצוע ג'יימס גלאווי - אחד החלילנים המובילים בעולם.

עקרונות מוחים

- לאפשר לילדים לבצע אלתוור חופשי בשירה, בנגינה ובתנועה.
- להרחיב ולהעמיק את הידע של הילדים בעקבות לימוד יצירות מוזיקליות מתרבויות העולם.
- לחבר ולקשר את הילד לסוגנות בני זמנו.

הצעות לפועלות בגין

הצעות להלן מבוססות על רשימה התקליטורים המצורפת לעיל – מכל תקליטור נבחרה יצירה אחת לדוגמה.

1. נדנדה

מלחינים: **חיים נחמן ביאליק** (1873-1934); לחן: **דניאל סמברוסקי** (1909-1977);
עיבוד אינסטרומנטלי: **אורן ביתן**
(מתוך תקליטור מס' 1)

על חיים נחמן ביאליק – ראה לעיל "מקהלה נגנים".

דניאל סמברוסקי נולד בגרמניה וגדל בבית ציוני דובר עברית. הוא למד נגינה ותיאוריה של המוזיקה והחל גם לימודי רפואי. בשנת 1933 עלה לארץ. עיקר יצירתו היה בתקופת טרום המדינה. הוא הלחין שירי מולדת ידועים כמו "שיר העמק" ("באה מנוחה ליגע..."), "שיר בוקר" ("בברים כבר השמש מלחתת...") וכן שירי ילדים רבים כמו "פרש" ו"נור ל". דניאל סמברוסקי שימש במשך שנים כמורה למוזיקה בסמינרים למורים. לאחר שסיים את יום עבודתו הוא היה מארגן ערבי צמר ברחבי הארץ, להפצת הזמר העברי.

השיר "נדנדה" מנוגן בסגנון הג'אץ, ללא המילים. העיבוד לחן השיר נעשה בהשתראת מתקן הנדנדה. מטרת המעבד הייתה לתאר בצלילי הפסנתר את תנועתה.

מהלך הפעולות

- נמצא באמצעות הידים צורת נדנדה מעניינת וננווע אותה לכיוונים שונים (מצד לצד, קדימה ואחורה, למעלה ולמטה, באלבוסון ועוד). נוכל להמציא צורות נדנדה נוספות באמצעות הידיים ואיברי גופו אחרים ולהניע אותם לכיוונים שונים.

- נازין למוזיקה. נמצא צורת נדנדה באמצעות הידיים וננייע אותה לכיוונים שונים.
- נازין למוזיקה. נחקה צורת נדנדה של אחד הילדים וננייע אותה לכיוונים שונים על פי המוזיקה. בכל פעם נחקה צורת נדנדה של ילד אחר.
- נתפזר למרחב. נמצא צורת נדנדה באמצעות גופנו. נازין למוזיקה. ננייע את הנדנדה לכיוונים שונים על פי המוזיקה. נפעל באותו אופן בזוגות ובקבוצות קטנות.

2. חמת החלילים של בלפסט

ריקוד עממי אירי
(מתוך תקליטור מס' 3)

הריקוד העממי האירי "חמת החלילים של בלפסט" מנוגן על ידי אחד החלילנים הגדולים בעולם, ג'י'מוס גאלוו', המכונה "חלילן הΖαχαρί" (הוא מרבה לנגן בחליל לצד המצופה בזחאב). מוצאו של גאלוו' הוא אירי ואת לחן הריקוד הוא מנגן ב"חליל מש羅וקית" עממי הנפוץ באירלנד. זהו חליל העשו צינור מתכת קצר ודק, לאורך מספר נקבים ובראשו מש蘿וקית קטנה. נגינת החליל מלאה במקצב תוף אירי עממי. כל משפט מוזיקלי מנוגן פעמיים עם שינוי קל בסיוםו. ליווי התוף עקבי לאורך כל הריקוד.

מהלך הפעולות

- נازין למוזיקה. נזהה את כלי נגינה: "חליל מש蘿וקית" אירי ותוף עממי. נראה לילדים תМОנות של חיללים מתרבויות שונות בעולם (חלילי רועים, חליל פאן, חליל נאי, חליל צד ועוד).
- נازין למוזיקה. נקיש לפיה קצב ליווי התוף על איברי גוף שונים. בכל פעם שיתחיל משפט מוזיקלי חדש נשנה את סוג ההקשה (מחיאות כף, טפיחות, רקיעות ועוד).
- נازין למוזיקה. אחד הילדים יהיה "מלך ההקשות". ליד זה ימציא צורת הקשה מעניינת ואנחנו נחקה את אופן הקשה שלו. בכל פעם שיתחיל משפט מוזיקלי חדש נחליף את "מלך" הממצא ואת צורת הקשה שלו. נחקה אותו.
- נחלק זוג פקקים לכל ילד. נתנסה בהמצאת צורות הקשה מעניינות. נאזין למוזיקה. אחד הילדים ימצא צורת הקשה וילווה את המוזיקה, כל הילדים יחקו אותו. בכל פעם שיתחיל משפט מוזיקלי חדש אחד הילדים ימצא צורת הקשה חדשה ויתר הילדים יחקו אותו, וכך עד לסיוםו של השיר.

אמנות המחול הגב' נורית רון מפמ"ר מחול

**מטרות בהיבטים של התבוננות, יצירה ויצוע
תכנים והישגים מצופים
נושאים וראשי פרקים להוראה
"מחוללים מורשת" בהקשרים של חברה ותרבות
הצעות לפיעליות במחול
סיפורו בלט**

צורות כתיבה:

נורית רון, מפמ"ר מחול

אורית ארץ, מדריכת מחול במחוז תל אביב

שרי צ' זכרוני, מדריכה ארצית למחול

לנה בר מאיר, מדריכה ארצית למחול

נעמי ארן, מדריכה ארצית למחול

טובה שמואלי, מפקחת ארצית לאמנויות לגיל הרך

אמנות המחול בגן הילדים

הקדמה

חvíפה לשפט המחול מהגיל הצעיר, מפגישה את הילד עם מרכיבי התנועה, הבעה ויצירה מוחליים ואומנותיים. אלו משמעויותם בפיתוח הרגשי, גופני-תונועתי, האסתטי, ה הבעתי והחשיבתי של הילד.

שילוב המחול בגיל הגן כחלק אינטגרלי של הפעילות חיוני להתפתחותו התקינה של הילד.

התנסות ריקודית בגן מזמנת הבניה של מערכות יחסים בהקשרים חברתיים ותרבותיים ילדים רוקדים באופן אינטואיטיבי, חשוב לאפשר לרקוד ובהמשך לפתח יכולות כישרונות וכיישורים. כשלדים רוקדים הם לומדים להתבונן, להגיב לבצע, וליצור בשפט המחול.

מטרות בהיבטים של התבוננות יצירה וביצוע

1. לימוד היכרות והבניה של שפט אומנות המחול
2. מתן הזדמנויות להבעה, יצירה ותקשורת
3. שכול ופיתוח מיומנויות יסוד מוטוריות, מיומניות תנועה ומחול והחשש האסתטי
4. חשיבה ומתן ביטוי למגוון התרבותיות ומורשתן (יהודים יהודאים ומהעולם) באמצעות לימוד של רפרטואר מחול
5. טיפוח קשרי גומלין בין מחול לבין אומנויות ותכנים אחרים
6. הקניית ערכים אוניברסליים ואישיים ופיתוח טעם אישי
7. חינוך לצפייה מושכלת.

תכנים והישגים מצופים:

מהילדים	מהганנת/המורה
הילדים ידע מושגי יסוד בשפת המחול: זיהוי והגדרת יסודות, צורות, מבנים והקשר ביניהם	הганנת/המורה תלמד לתקן ייחדות הוראה בשפת המחול מבוססת סטנדרטים המותאמות התפתחותית לגיל הגן
הילדים יכירו וילמדו את מרכיבי תנועה, תוך שימוש מושכל לתקשות בח' היום יום ולחשיבה ביקורתית	הганנת/המורה תלמד עקרונות של שימוש במרכיבי מחול ותנועת להבעה ותקשות האישית ותפתח מודעות לאסתטיקה של התנועה על פי מבחנים מקובלים
הילדים יscalלו את הזיכרון התונעתי והיכולת הריקודית תוך חשיפה לצירויות מחול, תנועה ומוסיקה. התנסות זו תעמיק את המודעות שלו לתפיסה האסתטית-האומנותית.	הганנת/המורה תיחס ותתנסה בסוגות וסוגנונות מחול תוך שכלול יכולת התונעתי האישית ותפתח מודעות לאסתטיקה של התנועה על פי מבחנים מקובלים
הילדים יכירו ויתנסו בריקודים של עמים ועדות שונים, ריקודי מורשת חג ומועד.	הганנת/המורה תלמד עקרונות של הוראת סוגות, סוגנונות ומחולות מגוונים בתרבותיות, תקופות וחברות שונות.
הילדים יכירו סימנים, סמלים, מושגים, מטאפורות, צורות ומבנה מעולמות תוכן שונים ויתנו ביטוי לכך בריקוד	הганנת/המורה תדע ליצור באופן מושכל דיקות בין תכנים הנלמדים בגן ותחומי האומנויות השונות
הילדים יגלו סובלנות, קבלה של השונה ויכולת לעתל רגשות עצדים באמצעות התנועה, מתן הזדמנויות לביטוי עצמי ואישי	הганנת/המורה תלמד ערכים הומניים, אוניברסליים ואיישיים וזמן התנסויות לפיתוח טעם אישי
הילדים ידעו להבחן ולהעיר יצירות ועובדות מחול על פי מבחנים מקובלים	הганנת/המורה תחשוף ותכוון את הילדים להתבוננות מושכלת של יצירות מחול תוך חשיפתם ל מבחנים מקובלים

ההורם ישולבו באירועים מיוחדים בגן, כגון: קבלת שבת, יום הולדת, יום המשפחה, צפייה במופעים ופעילות ריקודיות של הורים וילדים ייחדי.

נושאים וראשי פרקים להוראה

לימוד ריקודי עם עדות חיים ומורשת ישראל
سمות אבריו הגוף, מפרקיו ותונעתו
המשגה והתמצאות במרחב
משחקים בריקוד ותונעה
תונעה ויצירה בריקוד (נייר עיתון, בלון, כסאות, מטפסות ועוד)
לרקוד קצב וקול
הבעה אישית - לרקוד תחושות ולהגיב לרגשות
יצירות קלאסיות במוחול.

הצעות לפעלויות במוחול

1. "מחוללים מורשת" בהקשרים של חברה ותרבות (מותאמים לחגי ישראל) "ריקודי עם"

הганנת תלמיד רפרטואר של ריקודי עם המותאמים לילדי הגן. צעידות פשוטות, יש להימנע מלבצע במעגל צעידות לימיון ולשמאלי, בגלל קושי בתרגום כיוונים ימיון ושמאל. במעגל ניתן לעבוד רק עם צעידות לפניים המעגל ולאחר מכן הוראה: צעדים פשוטים המותאמים לכוכלת הילדים. לימוד צעדים ללא מוסיקה, ליפוי ספירות ותיזור מילולי.

سمות הריקודים:

ריקודי משחק: באו ילדים, נסדר מעגל גדול, הושיטו לי ידך, באו נא לרקוד איתתי, הוקי פוקי
ריקודי ילדים: ארץ זבת חלב, חברים מכל מיני צבעים, יברך, שישו את ירושלים, ניצנים נראו בארץ, הופה hei, איזה יום שמח, יחד, נולדתי לשולם, תן לי את היום הזה, הבאנו שלום עליכם, אנדרנדינו, שבחי ירושלים

ריקודי עם: מים, ניגון עתיק, שימי ידך, בת צורים, תה ואורז, ודוד יפה עניינם, אור חבלות, צ'רקסיה, ריקודי הזמנה

ריקודי פופ – לשירים לוועדים: שבע קפיצות, ביגנו, בריק מקסר, הציפורים, לה رسפה, לט – קיוט, אגדה

ירושלים: שישו את ירושלים, יברך, שבחי ירושלים, כשאומר – ירושלים
ריקודי העם והעדות הם חלק מהמסורת המועברת מדור לדור וחלק מהזהות הישראלית המתהווה. "חייב אדם לרקוד כל יום, רקוד אחד, אם במעשהה ואם במחשבה" (אמירה חסידית). יש להתאים החל מהצעד הראשון את התכנים לכוכלת הריקודית ולהתפתחותו של הילד.

מסורת של מחול אתני בישראל

המחול והריקוד האתני מושך להתקיימים במסגרת המשפחה והקהילה. לכל קהילה וקהילה חג ומועד וסמנני מחול "יהודים" לה.

על פי המקורות יש ריקודי שבת (על אף האיסור לרקוד בשבת). **רקד בծוכות** - שמחת בית השואבה, ובשמחה תורה. **ריקוד בחג החנוכה** - בעיקר ריקודי שמחה המשלבים סמלים הקשורים בו. **רקד לט"ז בשבט** - ריקודי נתיעות וצמיחה. **ריקודים לפורים** - בעיקר ריקודים בתהallocות וריקודי נשף צהלה ומסכות. **ריקודים לפסח** - הקשורים לסמלים של החג. **ריקודים בל"ג בעומר** - הילולות ליד קברי צדיקים, חץ וקשת. **ריקודים לשבועות** - ריקודים על פ' שמות סמלי החג. **ריקודי ט"ז באב** - ריקודי חיזור בחיק הטבע ובעית פנימה. מועדים שונים בלוח השנה היהודי רוקדים על פי המסורת השונות של הקהילות.

2. אברי גוף- הזרמנות להכרות מושכלת

- הילדים יכירו את שמות אברי הגוף ואפשרויות השימוש בהם
- הילדים ילמדו לזהות את חלקו הגוף
- הילדים ילמדו לרקוד עם כל איבר בנפרד עם כמה איברים בו בזמןית
- הילדים ילמדו להפעיל את חצאי הגוף באופן סימטרי
- הילדים יחברו סיפורים תנועה באמצעות אברי הגוף
- הילדים יחברו ריקודים עם אברי הגוף לצילוי מוסיקה וקצב.

3. התמצאות למרחב

- הילדים יכירו מושגי מרחב בסיסיים (קדימה, אחרת, צדדים: ימין ושמאל)
- הילדים יכירו את מילון המושגים המרחביים היחסיים (לפni, אחריו, מעל וכיו"ב)
- הגנתת תפעיל משחקי מרחב כגן משחק ה "פסלים" ותתרgal בו את המושגים הנ"ל. לדוגמה: הילדים יתקדמיו למרחב לצילוי מוסיקה וכאשר המוסיקה תיעצר הם יסתתרו מתחת לכסה, על הכסא, מאחוריו וכיו"ב
- התמצאות מרחבית: הגנתת תנחה את הילדים לעמוד עם חזית הגוף לכיוון נתון ותבקש מהם לצעוד 4 צעדים לפנים, כר לאחור, כר לימין ולשמאן. ניתן לשלב מוסיקה וקצב. ניתן לרקוד במבנים שונים: שורות, זוגות, מעגל.
- הילדים ילמדו לנوع מרחב מצומצם (לhlen מרחב אישי) ובמרחב גדול עם שאר בני כיתתם למרחב מסויף. הילדים ילמדו לשמור על כללי זהירות (בטיחות בתנועה)

4. משחקים תנועה

- הילדים ירקו את משחק הפסלים: כשייש תנוצה נעים כאין תנוצה נעזרים; נעזרים בגדים שונים של הגוף, ברגשות שונים, בגבהים שונים וכיו"ב
- הילדים ישחקו "מרוץ של חיים" כשההתקרבות שלהם תהיה מסוגננת (גובהים שונים, רגשות שונים, תנועות שונות: עליות, יפות כמו.. וכיו"ב)
- ריקודי חיים: הילדים יבחרו חיים ויתקדמיו בצורתה, נתן להתאים מוסיקה לאופי החיים, או קצבים חולמים, נתן לערוּח חידון חיים.

5. "תנוועה עט חפץ"

- הילדים יפעלו עם גירויים המצויים בסביבת הגן (פיתוח הדמיון והיצירה בעבודה התנוועתית)
- הילדים ימדו לركוד עם חפץ ולהתייחס למשקל שלו, לגובה שלו (וכיו"ב) והשפעתו על הגוף תוך כדי תנוועה ויתמודדו עם האתגרים הגוףניים. ניתן לשוחח עם הילדים על דרך ההתמודדות שלהם
- את הנ"ל אפשר לבצע בזוגות או בקבוצות קטנות
- הילדים יציגו את תוצריו התנוועה בפני חבריהם ואלה ימדו לצפות בהם בסובលנות (הגנתה תיצור סביבה מתאימה כמוין "במה", למופעים ומרחיב צפיה לצופים).

6. שיעורי חג ומועד בתנוועה ובצליל

- הגנתה תכין עם הילדים ריקודים לקראת חג תשרי כגון:
  - א. משחק ריקודי לראש השנה- תערוך משחקים "ראש" ו"זנב": כל פעם ילד אחר מוביל את האחרים בתנוועות (טור שהוא מתקדם במסלול "נחש") והשאר מחקים את תנוועותיו. באות מוסכם הרأس הופך להיות זנב ועתה המוביל החדש מבצע תנוועות וכו'.
  - ב. "ריקודי תפילה": הילדים ימצאו תנוועות למשאלות שלהם באמצעות אבריו גוף (נזכרים בפרק אברי הגוף), לבקשתם שלהם ובמגען כל אחד יציג את המשאלתם שייעזר בפסל ואז כל הילדים יחקו את תנוועתו הרי היא משאלתו וכו'.
  - ג. בונים סוכה עם אבריו הגוף, מקשטים סוכה עם אבריו הגוף
  - ד. הקפות- ילדים מקייפים חפצים למרחב לסימן מוסכם משנים ציון, מחליפים חפץ שאותו מקייפים עם ילד אחר וכו'.
  - ה. ילדים רוקדים עם שבעת המינים, מחליפים ביניהם את המינים, מתקדמי עימם בצורת רונדו (נזכרים בנושא היכיון שלמדו בנושא התמצאות למרחב, ועוד).

7. סיפורים בלט- סרטוי ודייאו מומלצים

הקניית הרגלי צפיה במחול ולאחר מכן ההתנסות מחולית מונחת אוצרת כוחות מיוחדים של לימוד. צפיה, בסרטוי המחול הקלאסיים האזנה למוזיקה ולאחר מכן ההתנסות המחולית היא מכלול האמצעים לפיתוח הילד/ה.

יצירות המחול הקלאסיות לגל הגן: "אגם הברבורים", "קופליה", "מפתח האגוזים", "היפיפיה הנרדמת".

סיפורים בלט: דוגמא לפעולות:

"ולס הפרחים" מתוך "מפתח האגוזים"

על המלחין: פיטר איליץ צ'יקובסקי – פרוט קצר על חייו

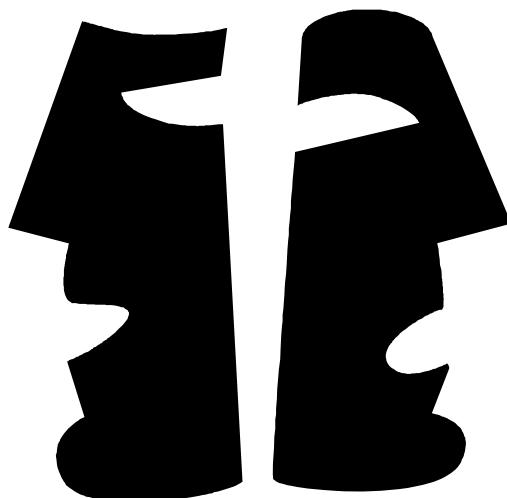
על היצירה: הסטייטה "מפתח האגוזים" הינה אחת מיצירות המוזיקה לבט המפורסמות ביותר. היצירה מבוססת על אגדת ילדים גרמנית. הסיפור מתרכש בעבר חג, וכל האורחים יוצאים במחולות... ריב על בובת מפתח האגוזים מסתים כאשר בלט הוויכוח הבוהה נופלת ונשברת... לפתע כבמטה של קסם מפתח האגוזים הופך לנסיך וכשהנשף בשיאו מופיעים שלושה רקדים ורוקדים "ריקוד רוסי" "ריקוד ערבי" "ריקוד סיני", הרועה מגיע למשתה ורוקדים את "ריקוד החלילים". לסיום הנשף הפיה מפריחה בשרביטה קסם ורוקדים את מחול "ולס הפרחים". הגנתה מספרת את הסיפור, הילדים מאזינים לסיפור ומאזינים למוזיקה. לבסוף לומדים צעדים אופייניים של חלק מהריקודים.

תיאטרון

ד"ר נעמי יפה, מפמ"ר אמנויות ותיאטרון

הגדרת תחום התיאטרון בחינוך
צפיה – הצגה בתיאטרון ואירוע תיאטרוני
לפני ואחרי צפיה בהצגת תיאטרון
פעילות 1 - 2

התנסות – מיזמים ותהליכי היוצרה בתיאטרון -
3 פעילויות סדניות
הישגים מצופים

חינוך לתיאטרון

- התיאטרון הינו שפה חיה ומשתנה ובעל אינטראקטיביות תקשורתית
- התיאטרון משקף את ערכי החברה ומזמן לצופה התבוננות חוויתית וביקורתית על החיים
- א' מייצג את ב' בפני ג' (א'-שחקן, ב'-דמות, ג'-קהל)
- יציג, אשליה בימתיות, מימוש של מהזה, אירוע תיאטרוני למרחב צפיה (מרחב סגור: אולם תיאטרון, מרחב פתוח: אמפיתיאטרון, רחוב)
- מחזאי, במאי, שחקן, מעצב תאורה, תלבושות, תאורה, אביזרים, מוסיקה, תנוצה
- סגנונות תיאטרון: תיאטרון סיפור, תיאטרון בובות, תיאטרון מסורתי
- בתיאטרון מתקיימים מפגשים בין האמנויות

הגדרת תחום התיאטרון בחינוך

- **חויה תיאטרונית**
המטרה: הknית שפת התיאטרון, אוצר מילים לביטוי מרכיב של החוויה התיאטרונית
- **הצגה**
המטרה: התנסות במרכיבי התיאטרון (בינוי, משחק, עיצוב)
- **ניתוח**
המטרה: שיחה על דרכי הייצוג התיאטרוני, האשליה הבימתיyah בשפת התיאטרון
- **פרשנות**
המטרה: דיון בקשר שבין מרכיבי התיאטרון, המחזאה, האירוע התיאטרוני וערכים החברה

צפיה: הצגה בתיאטרון ואירוע תיאטרוני

- צפיה בהצגת תיאטרון או אירוע תיאטרוני מוקצעי באיכות מעולגה
- צפיה בהצגת תיאטרון או אירוע תיאטרוני בסגנונות ובמרקבי צפיה שונים
- שיחה לפני ובעקבות צפיה בהצגת תיאטרון או אירוע תיאטרוני תוך שימוש בשפת התיאטרון

לפני ואחרי צפיה בהצגת תיאטרון

פעילות מס' 1:

- כללי התנהגות בתיאטרון (כינסה, ישיבה, ריכוז, תגובה)
- בתיאטרון מתקיימים מפגשים בין האמנויות
- בתיאטרון מתקיימים מפגשים בין השפה המילולית, הלא מילולית והחוותית
- בתיאטרון מתקיימים מימוש בימתי של התרחשויות בדיונית דрамטית
- המטרה של פעולות זו חידוד התבוננות, פענוח ההתרחשויות הבימתיות והבעה מילולית של החוויה התיאטרונית בשפת התיאטרון
- בחרי הצגה במרחב בו הילד יוכל לצפות בנסיבות ההתרחשויות הבימתיות
- לפני הצגה מומלץ לעורך לילדים היכרות עם עיקרי סיפור המשנה (הדמיות, מקום וזמן)

- ההתרכשות, הקונפליקט), עיקרי המרכיבים התיאטרוניים (יחס קהל במה, תפורה, מוסיקה) וסגנון הציגה (תיאטרון סיפור, תיאטרון בובות, תיאטרון מוסיקלי) לפני הצפייה. יש להתמקד במספר פריטים מצומצם ולהגדיל את אוצר המילים והמושגים בהדרגה בתצוגות נוספות
- לאחר הצפייה לזמן ילדים להציג לחוויה התיאטרונית
  - תגבות הילדים אמרות להוות תשתיית לשיחה, פענוח, פרשנות מהיבט רגשי וקוגניטיבי בתהליך של זיהוי מרכיבי התיאטרון ותהליכי הייצירה הדрамטית תוך שימוש בשפת התיאטרון

פעילות מס' 2:

- בתיאטרון מתקיים מפגש בין האמנויות
- בתיאטרון מתקיים מפגש בין השפה המילולית, הלא מילולית והחומרית
- בתיאטרון מתקיים שימוש בימתי של התרכשות בדיונית דramatique
- המטרה של פעילות זו התנסות של הילדים בתהליכי הייצירה התיאטרונית וסגנונה בהקשר להציג או האירוע התיאטרוני שעמידים לצפות בו
- לדוגמא: בחרי הצגה בסגנון תיאטרון בובות. הפעולות בסדנת התיאטרון בגין תتمוקד במאפיינים של תיאטרון בובות והתנסות בהפעלת בובות. הפעולות לאחר צפייה בהציגת תتمוקד במפגש בין התנסות של הילדים בהפעלה לבין התנסות שלהם בצפיה. על בסיס התנסויות ניתן לחזור ולשכלל את הפעלת תיאטרון הבובות על ידי הילדים. ניתן להתמקד במחזה, דמויות, קונפליקט, דיאלוג, קול, תנעה, הפעלת הבובה. בתום הפעולות מומלץ לתת לילדים זמן להעיר בשפת התיאטרון על הבימי, המשחק, עיצוב הדמויות

התנסות, מיזמיות ותהליכי הייצירה בתיאטרון

סדנת תיאטרון בגין

- פעילות חופשית במטרה לזמן הבעה אוטנטית באמצעות תיאטרוניים של הקול הפנימי של הילד
- פעילות מכוונת בהקשר לחוויה, סיפור, שיר, הצגה, סרט במטרה להקנות את שפת התיאטרון, ידיעה ומבנה של תהליכי הייצירה התיאטרונית
- פעילות סדנאית במטרה להתנסות בתהליכי הייצירה התיאטרונית
- יצירת מרחב צפייה (יחס קהל במה) במטרה לצפות ביצירה התיאטרונית של הילדים
- שיחה בעקבות צפייה ביצירת התלמידים במטרה לזמן לילדים תגובה מילולית וביטוי פרשני בשפת התיאטרון

התנשות במימוניות ותהליכי יצירה בתיאטרון

פעילות סדנאית מס' 1:

- סדנה פתוחה. משמעותה ביטוי חופשי אוטנטי של הקול הפנימי של הילד כיחיד ובקבוצה
- תשומת לב לשיפור המעשה ודרך הייצוג המילולי, הלא מילולי והחזרתי
- תשומת לב לעובדה קבוצתית ושיתוף הפעולה בין הילדים בבחירה הבמאית, התפקידים המשחקיים (גילום דמיות) וההפקתיים (תפאורה, תלבושות, אביזרים, מוסיקה)
- מתן מרחב (יחסי קהל במה) להציג יצירות הילדים
- מתן מסגרת זמן לתגובה מיילולית של הילדים בשפת התיאטרון

פעילות סדנאית מס' 2:

- פעילות מכוonta, יזומה בהקשר לצפייה בהצגה, חגיגה בגין, נושא נבחר, חג ומועד
- הצגת מטלה מוקדת לילדים אשר מטרתה לדוגמא: מודעות ליחסי קהל במה. יכולת להציג את הטקסט תוך שימוש בקול ותנועה.
- חלוקת הילדים לקבוצות. כל קבוצה בוחרת טקסט, מרחב הצגה (יחסי קהל במה), חלוקת תפקידים, תהליך חזרות
- הצגת יצירה בפני הילדים. מתן מסגרת לתגובה הילדים בשפת התיאטרון

פעילות סדנאית מס' 3:

- פעילות מכוonta במטרה לעורר היכרות עם סגנונות יצוג בימתי שונים
- נושא נבחר אחד להציג לכל הקבוצות
- חלוקת הילדים לקבוצות. כל קבוצה תציג בסגנון שונה (תיאטרון בובות, תיאטרון סיפור, תיאטרון מסורת)
- הילדים יציגו את יצירותיהם
- הילדים יבחינו ויציינו את ההבדלים בין הסגנונות השונים ויביעו את עמדתם על דרכי היצוג התיאטרוני

הישגים מצופים

- הילד ידע מהם מרכבי התיאטרון ותהליכי יצירה התיאטרונית: מחזאי, במאית, שחקן, מעצבים: תפאורה, תלבושות, אביזרים, תאורה, מוסיקה, קול, תנועה, סגנונות
- הילד ידע להשתמש במרכבי התיאטרון להבעת רעיונותיו תוך התיחסות לתהליכי יצירה, התפקידים המשחקיים והעיצוביים
- הילד ידבר, ישוחח על עבודתו בשפת התיאטרון (אוצר מילים ומושגים)
- הילד יצפה ויכיר מגוון הצגות ואירועי תיאטרון
- הילד יביע בשפת התיאטרון (אוצר מילים ומושגים) בתגובה לצפייה בהצגות ואירועי תיאטרון

אמנות הקולנוע והטליזיה הגב' דוריתบาลין, מפמ"ר קולנוע ותקשורת

מטרות על ומטרות אופרטיביות
עקרונות מובילים באמנות הקולנוע
אמנות הקולנוע והטליזיה - צפייה/ הפקה
תהליכי למידה – רצינאל
רישימת סרטיים מומלצת – מדובבת עברית
רישימת פעילויות מומלצת הקשורות בקולנוע
ובהפקה

צורות כתיבה:

דוריתบาลין, מפמ"ר קולנוע ותקשורת
קארין תירוש, מדריכה ארצית לקולנוע ותקשורת

אמנות הקולנוע והטלוויזיה

אורינות חזותית Visual Literacy - מפגש של ילי הינוך הקדם- יסודי עם התרבות היוזאלית

מטרות על

- חינוך לאהבת הקולנוע
- קירוב הילדים ליצירה הישראלית המקורית
- לתת אפשרות ביתוי באמצעות קולנועים
- להכיר תרבותיות אחרות דרך הקולנוע

מטרות אופרטיביות

- הילד יכיר את מושגי היסוד של השפה הקולנועית התואמת את גילו
- הילד יזהה את מושגי היסוד של השפה הקולנועית תוך כדי צפייה
- הילד יבין את הקשר בין מושגי היסוד לבין סיפור הסרט
- הילד ידע להשתמש במושגי היסוד כדי להביע את רעיונותיו בהפקה קולנועית
- הילד יהיה מסוגל לספר את סיפור הסרט תוך כדי הבעת רגשות
- הילד יהיה מסוגל לדון בرعיות ובמסרים שעלו מתוך הסרט
- הילד יבחן בין דמיון לבין מציאות
- הילד יכיר את המצלמה ויבין שהיא כל' מתווך בין מספר הסיפור ולבן הצופה

עקרונות מובילים באמנות הקולנוע

- לאמנות הקולנוע שפה ייחודית הפונה בעט ובעונה אחת למספרchosים
- היוצר הקולנועי משתמש בשפה הייחודית ומורכבת לספר סיפורים הפונים לרגש כמו גם דורשים ניתוח אנלטי. דרך הספרים הקולנועיים מציב היוצר את השקפת עולמו, עמדתו ודעתו. היוצר מספר סיפור מהוות "תאור מקרה" המשקף סיפור רחב יותר.
- הצופה נחשה ליצירה הקולנועית הדורשת ממנו לענח את הטקסט החזותי ולהבין את הקשר בין הצורה (השפה) לתוכן.
- הקולנוע משקף תהליכי חברתיים, תרבותיים, היסטוריים, סוציאולוגיים, פסיכולוגיים ואמנותיים.

מפגש של ילי הינוך הקדם-יסודי עם אמנות הקולנוע והטלוויזיה

עם צפייה

מטרות:

- לפתח את יכולת הנהל דין חופשי, מתוך כבוד לדעתו של כל אחד בקבוצה
- להקנות את השפה הייחודית של אמנות הקולנוע
- להבין את הקשר בין הצורה (השפה) והתוכן (הסיפור)
- להיות מסוגל להציג יצירה קולנועית תוך שימוש נכון בשפה הקולנועית

מפגש של ילי הינהר הקדם יסודי עם אמנות הקולנוע והטלויזיה עם הפקה

מטרות:

- להקנות מושגים בסיסיים בשפה הקולנועית תוך כדי התנסות
- להקנות את המושג "פריים" (המסגרת הקולנועית) תוך התנסות ולהבין שהסיפור הקולוני מתרחש תוך הפריים
- להקנות את המושג "זווית צילום"
- להקנות את המושג "קומפוזיציה" (קרוב רחוק, גודל קטן)
- הילד יצייר סיפור בתמונות תוך הקפדה על מסגרת הפריים הקולוני
- הכרות עם מצלמת הסטילס הדיגיטלית והשימוש בה אם אפשר, הכרות עם מצלמת הווידיאו והשימוש בה
-

מפגש עם אמנות הקולנוע והטלויזיה

תהליכי למידה – רצינול

- הסביבה שבה חי התלמיד היא סביבה עשירה בתכנים ויזואליים מורכבים: סרטים אנימציה, פרטומות, סרטים בקהלות לילדים, שלטי חוצות ועוד ועוד.
- המיציאות בגין היא, שכך להגיע להבנת הקולנוע יש להשתמש, בתהילך ההוראה, במקשיר הטלויזיה להקנית המושגים של השפה הקולנועית תוך כדי דיון בתכנים שנחשפים אליהם הילדים בשעות הפנאי מחוץ לבני בעייר לתכנים הבאים מהטלוויזיה.
- הינהר לקולנוע יעשה דרך הליכה (פעמים או יותר בשנה) משותפת לשינמטק או לאולם קולנוע אחר כדי לצפות הסרטים מעל המסך הענק

תהליכי למידה - צפיה

- צפיה הסרטים קולנוע באולם קולנוע על מסך גדול – לפחות פעמיים בשנה
- צפיה בגין על פי תוכנית עבודה קבועה לאורך השנה (מומלץ לפחות אחת לשבוע) מעל מסך טלויזיה או מסך וידיאו גדול
- צפיה הסרטים מתאימים לגילם וסרטים הקשורים לנושאים הנלמדים בגין היכנת הילדים לקראת הצפיה
- לנחל דין אחרי הצפיה
- להפעיל את התלמידים בעקבות הצפיה: ציור, שיחה, דרמה
- להפעיל את ההורים בצפיה משותפת בבית

תהליכי למידה - הפקה

- הבנת המושג "פריים" ע"י מגוון פעילותות כמו: גזירת פריים מתוך בריסטול והtabוננות דרך הפריים על המיציאות. להבין כיצד הפריים תוחם את העולם הסובב אותם
- הבנת המושג "קומפוזיציה". תוך כדי התבוננות יש להכניס לפריים דמיות, קרובות, רוחוקות, כדי להבין את היחסים בין הדמיות.
- ציור של סיפור בתמונות תוך הקפדה על המסגרת (פריים) והקומפוזיציה.
- הכרות עם מצלמת הסטילס הדיגיטלית והשימוש בה
- הכרת המושג "זווית צילום" תוך שימוש במצולם הסטילס בכונה להבין כיצד משפיעה זווית הצילום על רגשות הצופה.
- צילום של סיפור בתמונות באמצעות מצלמת הסטילס, על פי תכנון מוקדם, תוך שימוש בכל המושגים.

רשימת סרטיים מומלצת - מדובבת לעברית
להלן רשימת סרטיים המוצעת לחינוך הקדם יסודי

שם הסרט	נושא	במאית	סוגה
נסיר מצריים	סיפוריו התנ"ר		аниמציה
شرك	אנדה אדמסון	קבלת الآخر	אנימציה
היפה והחיה	אנדי נייט	קבלת الآخر	אנימציה
צעצוע של סיפור	ג'ון לוסטר	היחס לצעוצים	אנימציה
מלך האריות	דרל רוני	מנהיגות	אנימציה
בת הים הקטנה	רון קלמנטו	זוגיות	אנימציה
מולן	טובי בנקוט	גבורה ואמונה בצדך	אנימציה
פינוקי	הAMILTON לסר	להיות אנושי לעשות טעויות ולתקן	аниמציה – קלאסוי
פיטר פאן	כריסטופר צ'יוס	מספר לסרו	аниמציה – קלאסוי

אלדין	מספר לסרט	טובי שלטון	אנימציה קלאסית	
שלגיה	מספר לסרט	טד טיאר	אנימציה קלאסית	
ספר הג'ונגל	מספר לסרט	וילפגנג רייטמן	סרט עם שחקנים	
מרי פופינס	סרט עם שחקנים	רוברט סטיבסון	הורם וילדים- הצבת גבולות	
בני מקפי	סרט עם שחקנים	קירק לונד	הצහבת גבולות	
לרדת מהפסים	היכולת להשתלב	פרורק דה צאו	אנימציה	
להציג את נמו	הורם וילדים	צ'ארלס סטורגילד	אנימציה	
לאו!	סרט עם שחקנים	צ'ארלס סטורייג'	יחס לבני חיים	
פנטזיה	动员戡乱时期	אולפני דיסני	动员戡乱时期	

רישימת פעילויות מומלצת – הקשורות בצפיה

- צפיה בסרטי וניהול דיון המאפשר הבעת תגבות ורגשות בגין לגברים ואירועים המתרחשים.
- האזנה לפס הקול של סרט מבלי לראות את התמונה ודיון על אילו רגשות מעוררים קטעים אילו, ואילו תמונות מתאימות לקטעים המוזיקליים שנשמעו. סיום צפיה בסרט המקורי כולל פס הקול.
- צפיה בסרט מדבר, ללא הקול. ניחוש האירועים המתרחשים, ניחוש האווירה.
- הבעת רגשות של ילדים כלפי דמויות שונות המוצגות בסרטים. האם דעתך יכול זהות זו לזה? מה יוצר את רגשותינו כלפי הדמות?
- דיון בנושא זוויות צילום: בחירת תמונות, או צילום של תמונות המדגישות זוויות צילום שונות התרומות לצירוף משמעותית ואווראה: צילום מלמעלה יוצר תחושת התגמדות והשפלה, צילום מלמטה יוצר תחושה מפחידה ומרוחקת.

רישימת פעילויות מומלצת – הקשורות להפקה

- צילום כתיעוד במצלמת סטילס: לצלם אירועים בגין (הכנה ל: מסיבה, נטיות בחצר, הכנת לביבות. או את הairouer עצמו) לשוחח עם הילדים מודיע מצלמים? כדי לשתף בחוויה חבר חולה, סבא וסבתא שלא היו נוכחים .. או כדי לשומר את המידע על התהילה או על האירוע עצמו
- הפקת אלבום תמונות: הילדים יצלמו נושא מסוים (גוף, עץ בחצר, פרחים בערוגה, פינת משחקים ...) בزواיות שונות ומරחקים שונים. לאחר פיתוח התמונות הילדים יסדרו את התמונות באלבום. הילדים ידונו על האופן שבו צולמו התמונות ועל האופן שבו יסודרו התמונות באלבום.

הכנות סיפור ברצף:

- דרכים שונות לראות את העולם – הכנה להקנית המושג – Frame. הילדים יסתכלו על הסביבה דרך חפצים שונים: גליל של נייר טואלט, רשת ניילון, חור בצלחת קרטון ויספרו על התרשםותם.
- ייצרת פריים: גזרת מלבן מקרטון בגודל 3X4 וסתכלות על הסביבה דרכו. מה נכנס ומה נשאר בחוץ?
- הכנות סיפור ברצף מתנות שהובאו מוכנות ומתאימות לסיפור (הילדים צריכים לסדר אותן בסדר הגיוני לסיפור)
- הכנות סיפור ברצף מציריים שהילדים מציריים בעצמם תוך פריימים מוכנים: הילדים מחליטים אילו דמויות ואיזה רקע נכנסות לכל פריים. הילדים מחליטים על הקומפוזיציה של כל פריים: אילו דמויות מצירות מקדים מה ואילו מאחורה.
- הכנות פנקס הנפשה (אנייה) שהוא ספרון המכיל סדרה של תמונות, אחת על כל דף, שכאשר מגדפים בה מהירות התמונות "נעוט".
- הבעת רגשות (ביצירה בחומרם, בדרמה, באופן מילולי) בעקבות התבוננות בתמונות מזוויות שונות ומරחקים שונים שיפוזרו מול הילדים.
- עיצב דמויות אפשר בניה של אפייניה של דמות. בעזרת אמצעים חיצוניים כלבוש, אביזרים, התנהלות, איפור, דיבור, שפת גוף והרקע שבו ממוקמת הדמות, אפשר להסיק על הדמות.

* עפ"י תוכנית הלימודים "מתחברים לתקשורת" מאגר מידע ופעילויות לעיסוק בתקשורות המוניות בגין הילדים, משרד החינוך, המנהל הפסיכוגי, האגף לתוכיות לימודים, האגף לחינוך קדם יסודי'

נספחים

נספח מס' 1: רשות חומרי הוראה ולמידה בתחום האמנויות בגיל-הרר, אף לתוכנית ופיתוח תוכניות לימודים

בתחום החינוך המוזיקלי:

מדריך האזנה למוזיקה - במדריך מגוון הצעות לפעילויות המשלבות את האזנה עם תנועה, נגינה וציור. מצורפת למדריך קלטת שמע ובה 18 יצירות מתחומי המוסיקה וערכת תצלומים של גנים עם כל תזמורתי.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

גונאים - מסורת המוסיקה והסיפורת, האגדה לחינוך קדם-יסודי ואוניברסיטת בר-אילן ערוכה הכוללת 25 קלטות אודיו /או שני דיסקים, מדריך האזנה, תמונות כל' נגינה אتنיים, בובות ותלבושים, משחקים קלפים וסיפור עדות ישראל.

מכלון סמינר הקיבוצים, טל": 03-6996938

קשב וההאזנה - משחקים לפיתוח הקשב העורכים בשש קבוצות: שקט, זיהוי קולות וצללים, חיקוי, תנועה, זיכרון ומילוי.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

שירים שמרגשים ילדים - במדריך הצעות למפגשים עם מבחר שירים המאורגנים לפי נושאים: ראשית השנה בגין, מעברים והסתגלות, חברות, משפה, תפילה.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

בתחום חינוך לאמנויות

מראות - ערכה המציגה מפגש עם יצירות אמנות ישראליות, ומדריך העוסק במושגים משפטי האמנויות.

הוצאה מוזיאון ישראל ירושלים: באופן פרט依 - בחנות המוזיאון; לקובזה - דרך מחלוקת שיוק במוזיאון, טל": 02-6708994

הבעה ויצירה בחומרים - במדריך חלק עיוני, ובו נדונים נושאים כמו: אמנויות בח' הילך ותרומתה להתיפות וחלק יישומי עם הצעות לתוכנית.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

ילדים נפגשים עם יצירות אמנות - המדריך כולל חומר העשרה לגנטה: מידע תמציתי על הציירים ועל הזרמים באמנות. כמו כן מצורפת ערכת תמונות אמניות.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

משפחה - במדריך משלבות הצעות לפעילויות מגוון בתחום: אמנות, ספרות, מוזיקה, מסורת וחגי ישראל, מדע וטכנולוגיה וטבע.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

בתחום התיאטרון

קסם של תיאטרון - במדריך פרקים שעוסקים במשחקי תיאטרון לחג ומועד, והצעות לפעילויות בגין לפני ואחרי צפייה בתיאטרון מקצועית.

הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

חפצים, הוצאה לאור : משרד החינוך, מחלוקת הפרטומים אסופה פעילות באמנות ותיאטרון בנושא: מורשת.

בתחום הקולנוע והתקשורת

מתחברים לתקשורת, הוצאה מעלה, טל": 03-5614121

נספח מס' 2: ערכות תקליטורים לגן

1. זמר עברי לגיל הרך

שם התקליטור	פרטים	הוצאה/ ספק
1. אוסף הילדים: 5 תקליטורים + ספר שירים (170 שירים): א. יונתן הקטן (שירים לפעוטות) ב. עוגה עוגה (שירי הפעלה ומחזק) ג. איזה יום שמח (שירים לימי הולדת ופסטיבלים) ד. אָרְ שִׁירַ נָלֵד (שירים גדולים לקטנים) ה. 12 הירחים (שירי חגים ועונות השנה)	170 שירי ילדים מהרפרטואר הקלסי של הזמר העברי לגיל הרך לאורך התקופות, ערוכים על פי נושאים, ביצועו מיטב האמנים הישראליים.	מדיה דירקט, 1999 03-6132314 סמדר 054-6605603

2. מוזיקה קלאסית מערבית

שם התקליטור	פרטים	הוצאה/ ספק
2. רגעי פסנתר	אלבום כפול בו אוסף יצירות מニアטוריות לפסנתר מאת מיטב המלחינים הקלסיים וביצוע טובי הפסנתרנים בעולם.	הליקוון הספק: הליקוון רוני ברاؤן 03-6535353
3. החוויה הקלאסית: מיטב המוזיקה הקלאסית לשעות היום	קטעים נבחרים מצירות המופת של המוסיקה הקלאסית בהקלטות אינטלקטואליות וביציעים מופתים של המנצחים, הצלמים, התזמורות וההרכבים הטובים בעולם, שנערכו מתוך הקטולוגים של Decca, Philips, EMI, Philips ו-EMI.	הליקוון רוני ברاؤן 03-6535353
4. פטר והזאב – סרגיי פרוקופייב	תקליטור המשלב מוזיקה ומולטימדיה. נוהול מוזיקלי: נדב גפני. מנצח על תזמורת סימפונית של "הד ארצי": גארבי ברטני. קריין: יוסי יידי. בתקליטור ניתן להאזין ליצירה המלאה של פרוקופייב ולחזות בסיפור באמצעות אנימציה. הוא כולל קטיע וידאו של ילדים מגנים בכלים שונים, מידע על כל הנגינה ומשחקים מוזיקליים אינטראקטיביים.	נדב דפני 03-6247719 050-2022101
5. קרנבל החיים – קמיל סן-סאנדו ביצוע להקת המחול הקיבוצית	יצירתו הקלאסית של המלחין סאן-סאנדו ביצוע להקת המחול הקיבוצית. כוריאוגרפיה: רמי באר. תלבותות: יהודית גראנשפן. קטיע קישור: אהוד מנור.	הטלוייזיה החינוכית בשיתוף להקת המחול הקיבוצית הספק: סטימצקי 03-5775777 פ.ק. 03-5794567
6. סיטה מס' 2 – יהן סבטיאן באך	סולן: החליל ג'ים גאלו. התקליטור מכיל גם קונצרטו לחליל ולתזמורת מאת באך.	1992, RCA הספק: הד ארצי 03-5383333 פ.ק. 03-5333623

<p>7. ארבע העונות – אנטוניו וילדי</p> <p>יצירתו התכניתית של ארבע סונטות ספורתיות (אביב, קיץ, סתיו וחורף) ומחולקת על פי זאת לארבעה קונצרטים גראוט, בביצוע הכרך יצחק פרלמן והתזמורת הפילהרמונית הישראלית. התקליטור כולל קונצרט לכינור נוספת נספחים של וילדי באוטו ביצוע.</p>	<p>1990 EMI</p> <p>הספק: הליקון רוני בראון 03-6535353</p>	
<p>8. הסוויטה לבלט "מפצח האגוזים" – פיטר איליץ' צ'יקובסקי</p> <p>בביצוע התזמורת הפילהרמונית של ניו יורק ביצוחו של לאונרד ברנשטיין.</p>	<p>1998 סוני, NMC הספק: 03-9532532 פקט 03-9522050</p>	
<p>9. פינת הילדים – קלוד דביוו'</p> <p>הפסנתרן אריה וידי</p> <p>הפסנתרן פסקאל רוז'ה מבצע את הסוויטה שנכתבה על ידי דביוו' לבתו הקטנה. התקליטור מכיל יצירות נוספות לפסנתרן מאת דביוו' כמו: סוויטה ברגמסק, ערבסקות ועוד.</p>	<p>המכון לאינטגרציה הספק: המכון לאינטגרציה, אוניברסיטת בר-אילן דוד 03-5318138 או דקה הספק: הליקון רוני בראון 03-6535353</p>	
<p>10. ילדים – בלה ברטוק</p> <p>שירי ילדים ללא מילים ומחולות מאת המלחין ההונגרי בלה ברטוק, ביצוע הפסנתרן הישראלי אריה וידי</p> <p>20 שירי ילדים ללא מילים ומחולות מאת המלחין ההונגרי בלה ברטוק, ביצוע הפסנתרן ההונגרי ז'נו ז'נדז.</p>	<p>המכון לאינטגרציה הספק: המכון לאינטגרציה, אוניברסיטת בר-אילן דוד 03-5318138 או נקודות, 2005 הספק: NMC 03-9532532 פקט 03-9522050</p>	

3. מרהמורת היהודית

שם התקליטור	פרטים	הוצאה/ ספק
11. גוונים- מסורת המוזיקה והסיפורת העממית של עדות ישראל	תקליטור כפול הכול אוסף מגוון של מוזיקת עדות ישראל, בביצועים אותנטיים ובביצועים מעובדים. המוזיקה ערוכה על פי נושאים הקשורים למעגל החיים היהודי: א. שירים מח' יום ים; שיר חג ומועד; ג. שירים לשבת; ד. שiri תפילה; ה. שירי אהבה ונישואין; ו. CISOFIM לציון. כולל חוברת הדרכה לגן.	משרד החינוך ואונ' בר-אילן הספק: מעלות (צ'יו) 03-6996938 054-6468146

4. ג'azz, מוזיקה פופולרית וקלה

שם התקליטור	פרטים	הוצאה/ ספק
12. סוכריות קוֹפְצָות: שירי משוררים לילדים ולהורים -	שירי ילדים מהקלאסיקה הישראלית בעיבוד ג'azz	יעל ארנון, 2006 03-9645965
13. הליכה בחלום	אלבום משולש הכול קטעי מוסיקה מתkopות וסוגננות שונות.	רשות ג', 1995 NMC הספק 03-9532532 פ.ק 03-9522050
14.The Essential Flute of James Galway: Masterpieces	23 יצירות קצרות לחליל צד ולתזמורת מגוון סוגננות ותקופות ביצוע ג'יימס גולווי - אחד החלילנים המובילים בעולם.	1993 ,RCA הספק: הד ארכ'י 03-5383333 פ.ק 03-5333623

נספח מס' 3: רשימת הצעדיות מומלצת בכל תחומי האמנויות

ערכת כל הקשה מומלצות

שם הכליל	קוד	כמות
גביע עץ בודד	37 – PA	2
תיבת עץ	PA-39	2
מרקם	MR 12	2 זוגות
צמיד פעמוניים	PA -10	4
שליש	studio T 10	4
טלפון מתפרק (2 אוקטבות)	ARX BN	2
תוף ריתמיקה 10"	century	4
הנדוריין	century	2 זוגות
גונג	TL-100	1
מצילתיים	PP-0507	2
מקוש בלבד		3
קסילופון אלט	AX	1

רשימת הצעדיות לאמנות פלسطינית

פרודוקציות אמנות יהודית /ישראלית (לבחירה 5 פוסטרים)
• 16 פוסטרים - "מראה", מבט לאמנות ישראלית, מוזיאון ישראל, ירושלים
• 20 פוסטרים - אמנות ישראלית קלאסית, יונתן גולדסמייט, ייצור ושיווק תערוכות חינוכיות, רח' ניל' 8 חולון
• 11 פוסטרים – אמנות ישראלית מודרנית, יונתן גולדסמייט, ייצור ושיווק תערוכות חינוכיות, רח' ניל' 8 חולון
• 10 פוסטרים – אמנות יהודית, יונתן גולדסמייט, ייצור ושיווק תערוכות חינוכיות, רח' ניל' 8 חולון
• 21 פוסטרים – אמנות ישראלית, מוזיאון תל אביב סדרת תקליטורים – 100 שנים לאמנות ישראלית , בהפקת גשם תקשורת, רח' השלושה 3ב' תל אביב . נושא: "העמק הוא חלום", ו"תמונה משפחתית"
פרודוקציות אמנות כללית (לבחירה 5 פוסטרים)
• 20 פוסטרים – אמנות כללית, יונתן גולדסמייט, ייצור ושיווק תערוכות חינוכיות, רח' ניל' 8 חולון
• 15 פוסטרים - שכון צבעים, יונתן גולדסמייט, ייצור ושיווק תערוכות חינוכיות, רח' ניל' 8 חולון
• 30 פוסטרים – אמנות כללית מוזיאון תל אביב ספרי אמנות לילדים ירחון "ענינים"
גלויות של יצירות אמנות ישראלית וכליית מגוון של חומרים וכליים לפעולות סדנית. צבעי אצבעות, צבעי גואש, צבעי מים, צבעי אקריליק, עפרונות, גירים, פחים, ניירות לצור בגדים ואיcioיות, ניירות בצבעים וטקסטורות מגוונות לקולאז', מכחולים עגולים ורחבים בעוביים שונים, מגוונות, חומרים וכליים לפיסול פלטה, כנים לצור, סינרים, מסגרות מתחולפות למסגור צורו הילדים

רשימת הצעדיות לחינוך לתיאטרון

מסגרת במה לתיאטרון בובות
בובות כפפה ובובות יד
בובות אצבע - דמויות אגדות – סט 12 יחידות
בובות אצבע חיות – סט 12 יחידות
סיפורים קלאסיים משלים וагדות מהספרות והמחזאות הכלליות, הישראלית ותרבותית
אחרות
במת תיאטרון , מסך
כלי איפור
מראה
תלבושים, אביזרים, ארון לתליה תלבושים, ארגז לאחסון אביזרים

רשימת הצעדיות למחול ותנועה

סרטים למחול
רצועה שיתופית
כדור ספוג קטן
מטפחות משי
סרטו ידיאו על מחול
מוזיקה
תלבושים מגוונות + אביזרים

: יצירות מחול קלאסיות בתקליטורים -DVD:

מפחח האגוזים, אגם הברבורים
פטרושקה
קופליה, היפיפיה הנרדמת
סינדרלה
פטר והזאב ותזמורת לבני הנעורים

רשימת הצעדיות לקולנוע ולטלוויזיה

מסך טלוויזיה או מקרן וידאו
מכשיר וידאו: SHV או DVD
מצלמת סטילס דיגיטלי (הმთხברת למחשב)
מצלמת וידאו דיגיטלי (קטנה)
חצובה עבר מצלמה הוידאו
רכישת סרטים לספריית הגן